

שיח שכולים

حوار الشكلى

תשפ"ב
2022
גיליון מס' 57

גשר לחיים

جسر للحياة

"שיח שכולים" - רבי שיח ואסופת סיפורי זיכרון



ובחרת בחיים

"העידתי בכם היום,
את השמים ואת הארץ -
החיים והמוות נתתי לפניך,
הברכה והקללה, ובחרת בחיים -
למען תחיה אתה וזרעך".
(ספר דברים פרק ל' פסוק י"ט)

יש משהו בהורים, אחים ואחיות שממלא אותי קינאה. אחרי
הבשורה על הצטרפות למשפחת השכול, היה מצופה שנשקע
בכאב, אך אנחנו לקחנו החלטה לקום ולבחור בחיים וזה ראוי
להערכה ולהערצה.
יפית איטח הציירת, בחרה בחיים, וציוריה הססגוניים,
הצבעוניים ומלאי החיים מעטרים הפעם את אסופת הזיכרון
שלנו.
רוית סהר (זנדני) צלמת במקצועה עיטרה את כריכת האסופה.
בנוסף, השנה לראשונה יצאנו חברי מערכת ל"שיח שכולים"
אל שתי משפחות, בן-דוד מירושלים והוכמן מקיבוץ חצור
לתעד את סיפור חייהם.
משפחת השכול רוצה לחיות את החיים ולהרגיש אותם עד תום
וסוללת מסלול חיים נוסף לעולם שהיה ואיננו.

"יש צער. דע אותו עד סופו.
כמו לדעת רחוב, כלומר ללכת בו.
יש צער. דע אותו.
אצילות של אמת".
(פרופ' יעקב רז)

מפגש הפנל של חברי המערכת עם משפ' בן
דוד ועם משפ' הוכמן יצר הזדמנות לשיח פנימי
בקרב בני המשפחה על האובדן הפרטי.
לחברי המערכת, יישר כח על העשייה הברוכה.
מאחלים לכל בית ישראל ולמשפחות השכולות
האחים והאחיות חג עצמאות שמח.

שמואל אגבר



שיח שכולים

גיליון מס' 57 - אייר תשפ"ב - 2022

עורך - שמואל אגבר

חברי המערכת:

יחיאל שקלים, מיכאל הלפמן, תמר נתיב,

רינה זנדני, אשר אסולין,

וליד מולא, שמואל אגבר

ואריאלה ידידה ברגהש

הפקה וניהול: מרכז "יד לבנים"

ניקוד ועריכה לשונית: אפרת אבו

יו"ר ארגון "יד לבנים": אלי בן שם

מנכ"ל הארגון - יובל ליפקין

תיאום ורכזת המערכת: יוכי פיישר

ציורים: יפית איטח

שער קדמי ואחורי: רוית סהר (זנדני)

עריכה גרפית: סטודיו יונתן לון

הדפסה: א.ד. הפצות,

האופן 1 קרית אריה, פ"ת

מו"ל: ארגון "יד לבנים"

כנרת 5, בנין ב.ס.ר 3 בני ברק 5126237

טל: 03-5629351 פקס: 03-5629354

www.Yadlabanim.org.il

office@yadlabanim.org.il





התחברות לעצמי



יצחק הרצוג



נשיא המדינה
رئيس الدولة
THE PRESIDENT

ירושלים, י"ג באדר ב' תשפ"ב
16 במרץ 2022

משפחות יקרות ואהובות,

בראשית ימיה בחרה מדינת ישראל לחבר בין יום הזיכרון ליום העצמאות. האחד מסתיים והשני מתחיל מיד אחריו, ללא שהות, ללא אפשרות להסדיר נשימה. החיבור הבלתי אפשרי, והמעבר הקשה כל כך, בעיקר לכם, בני המשפחות השכולות, מן האבל הלאומי הכבד ביותר לשמחה הגדולה ביותר, הוא מיוחד ויחיד במינו. הוא מבטא יותר מכול את הקשר שבין מסירות הנפש של האהובים שלכם לתקומת ישראל ואת העובדה שבמותם, ציוו לנו יקירכם חיים.

"הַכֹּחַל בְּאֵוִיר יֶלֶד וְיִחְוִיר אַחֲרֵי זֶה; מִה שֶׁהָיָה הוּא לֹא שֶׁהָיָה אַחֲרֵי זֶה; דָּבָר לֹא יִקְשֶׁה אֶת הַחֹר בְּחֶזֶק אַחֲרֵי זֶה". את המלים המדויקות ושוברות הלב האלה כתב המשורר גיורא פישר, אחרי ששכל את בנו – מרום - בפעילות מבצעית בגינן.

משפחת השכול היא משפחה מעוררת השראה. אתם מתמודדים בכאב ובגבורה עם האובדן ובוחרים בכל יום מחדש לקום ולהמשיך הלאה – "אחרי זה". אתם יודעים היטב על בשרכם עד כמה החור בחזה פעור, עד כמה הכאב חריף עד כמה דבר לא ישוב להיות כשהיה. אינכם יכולים לשכוח ולו לרגע אחד את האהוב או האהובה שלכם שאינם. המחשבה, מה היה קורה אילו לא האסון הנורא, איזה ילדים הוא היה מוליד, מה היא הייתה לומדת, איזו משפחה הם היו מקימים ואיך הם היו נראים היום, אינה מרפה מכם. הכאב צורב, החלל רק מעמיק ולכם אין נחמה. אין דבר שיוכל לאחות את השבר.

מדינת ישראל מצדיעה לנופלים ולכם, בני המשפחות האהובים. ומייחלת, ומחוייבת, לנסות ולהעניק לכם גם תקווה. לסייע לפלס לחיים דרך, ולמצוא סיבה אמיתית ומלאה לקום בבוקר, לחיות, לעשות, לצמוח. כן, גם "אחרי זה" אנחנו אתכם ולצדכם.

ביום הזיכרון הזה, בשנת העצמאות ה-74 למדינת ישראל, נישא תפילה שמשפחת השכול לא תגדל עוד. תהא נשמתם של חללי מערכות ישראל ברוכה וצורורה בצרור החיים.

יהי זכרם של אחינו ואחיותינו, אהובינו היקרים, חקוק על ליבנו לעד.

בברכה,
יצחק הרצוג
נשיא המדינה



הדרך אל האור



בנימין גנץ



מדינת ישראל

משפחות יקרות ואהובות,

"לו היה נפתח פי לסדק צר וקפוצ'

היה יוצא הבכי התרישי שהוא

לעתים נחוץ, מפכה את עצמת הכאב

האינסופי לנהר שוטף נחרישי

נהר שאוהב

שאוהב את בני שאינו אתי"

(אסתי טל, אימו של עמרי ז"ל שנהרג ביולי 2014)

ביום הזה אנו עולים כולנו ביראת קודש אל המקום שבו שוכנים יקירינו לעד, אך הזיכרון פועם בנו, בפעימות הלב ובדממה הצורבת שביניהם – כל העת.

אני מלווה אתכם וחווה אתכם כבר עשרות שנים בתחנות השונות בחיי, ולא פחות משהיום הזה הוא לזכרם של הנופלים ומוקדש לגבורתם ולהקרבתם, הוא גם עבורכם: הגיבורים שנושאים את המשא הכבד מכול עבור המדינה ולמענה.

בעל כורחכם, כמו נבחרתם להחזיק את מגש הכסף, אתם אוצרים את רגעי החיים שקפאו בזמן, נאחזים בשברים וברסיסים שנותרו, מוסיפים לחיות ולספר בגבורת ילדיכם, להפיץ את מורשתם.

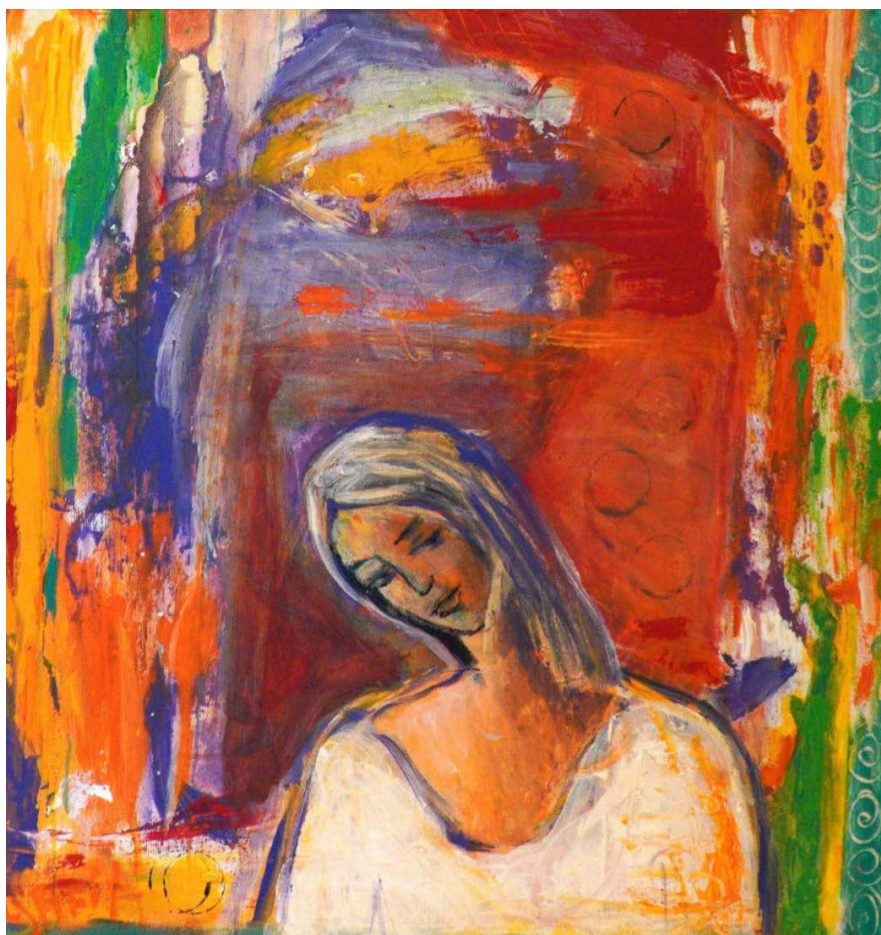
אני מרגיש כאילו אני חש את כאבכם ורואה בכל יום שחולף הוכחה לעוצמתכם והשראה לנו, האוחזים בהגה ההנהגה, להוסיף לפעול באחריות ולהתייחס ביראת קודש להחלטות שבסופן עלולים להיגזר חיי אדם לשבט או לחסד.

אתם, בעוצמה הבלתי נתפסת ובנחישות להמשיך בדרך; וילדיכם שנפלו למענה של הארץ הזו ובשליחותה, נותנים כוח לכולנו להוסיף להילחם כדי להיות ראויים לכם, לילדיכם ולמדינה הזו.

יהי זכרם של הנופלים ברוך.

בנימין גנץ

שר הביטחון



ערגה



רב אלוף אביב כוכבי



דבר ראש המטה הכללי

בני המשפחות השכולות, יקירי,

"אכן שְׁעוֹן הַזְמַן מִכָּה שְׁעָה אַחֶרֶת" כתב חיים גורי בשירו 'בחזרה' "אֶבֶל הַכֵּל פֶּה חַי וְנִיחֹחוֹ נֹתֵר. חֲרֶשֶׁת הָאָרְנִים, הַצִּירִיף, הַדֶּרֶךְ הָעוֹבְרָת, הַמַּעֲלָן בְּגִיָּא וְצִמְחֵית הָהָר". ואכן, שְׁעוֹן הַזְמַן מִכָּה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, מִלוּוֹה בִּגְעֻגוּעַ לִיקִירֵיכֶם שֶׁהִפֵּךְ כִּבְר מִזְמַן לִשְׁגֵרָה, אֵךְ בֵּין דְּפִים אֵלֶּה הוּא מִכָּה שְׁעָה אַחֶרֶת – כֹּל שׁוֹרָה הַכְּתוּבָה בִּסְפֵר זֶה, כֹּל יִצִּירָה וְשִׁיר הַשּׁוֹזְרוֹת אֶת תְּחוּשֵׁת הַחוּסֵר – הֵם כֹּאנְדֵרְטָה הַבְּנוּיָה מִמִּילִים הַחוֹרְטוֹת אֶת הַזִּיכְרוֹן, אֲנֵדֵרְטָה שְׁבָה הַזְמַן עוֹמֵד מִלִּכְתּוֹ.

כֹּאשֶׁר יִהְיֶה קוֹל הַצִּפִּירָה בְּרַחוּבוֹת הָאָרֶץ הַזְמַן יַעֲצוֹר וְנִתְיַחַד עִם זֶכֶר הַנוֹפְלִים. בְּאוֹתָם רִגְעִים נִזְדַּחַה וְנַחוּשׁ אֶת הַכָּאֵב הַחַד הַמִּלוּוֶה אֶתְכֶם יוֹם יוֹם, בְּכָל צַעַד וְשַׁעַל. אוֹמְנִם אֶת הַחֲלָל הָעֵמוּק שֶׁנִּפְעַר בְּלִכְתֶּם לֹא נוֹכַל לִמְלֹא, וְאֵת גּוֹדֵל הַצֶּעֶר לֹא נוֹכַל לִהְבִּיךְ, חוּץ מִכֶּם אִישׁ לֹא יִבִּין, אֵךְ אֲנִי מִבְּטִיחַ לָכֶם כִּי אֶת צוֹ מוֹרֶשְׁתֶּם נִזְכּוֹר תִּמִּיד.

"אֶבֶל הַכֵּל פֶּה חַי וְנִיחֹחוֹ נֹתֵר" כתב המשורר, ואכן חִיילֵי צֹה"ל וּמִפְקָדֵיו פּוֹעֲלִים כְּשִׁדְמוֹתַם שֶׁל הַנוֹפְלִים וְעִרְכֵיהֶם לִגְד עֵינֵיהֶם. אֲנִי עוֹמֵדִים אֵיתָן נוֹכַח אֶתְגְּרֵי הַשְּׁעָה, כְּשִׁאוֹתָה תְּחוּשֵׁת שְׁלִיחוֹת שֶׁהִנִּיעָה אֶת יִקִּירֵיכֶם מִפְּעֻמַּת בִּקְרַבְנוֹ. אֲנַחְנוּ מִמְּשִׁיכִים לִמְלֹא אֶת הַמְּשִׁימָה – מְשִׁימַת הַהִגָּנָה עַל אֲזֵרְחֵי הַמְּדִינָה וְעַל רִיבּוֹנוּתָהּ.

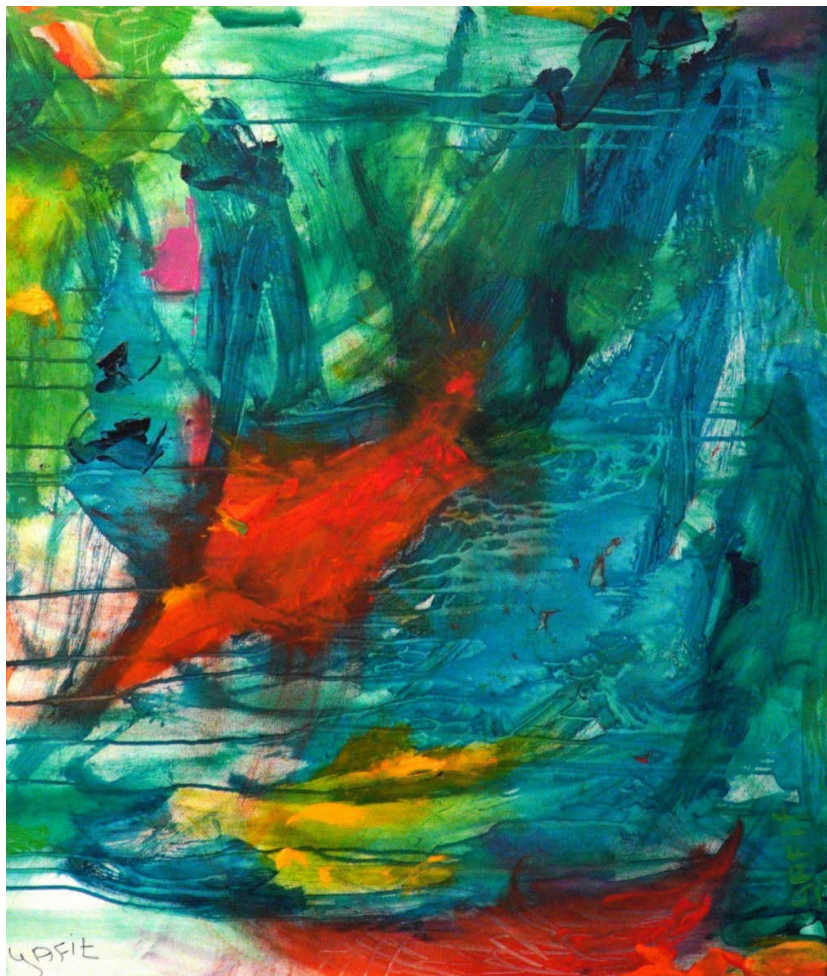
מִשְׁפָּחוֹת יִקְרוֹת, נִמְשִׁיךְ לַעֲמוּד לַצִּדֵּק, לִהְיוֹת לִכֵּן אוֹזֵן קִשְׁבָּת, לִתֵּת כְּתֵף תּוֹמֶכֶת וּלְלוֹוֹת אֶתְכֶם בִּמְסַע חֵיִיכֶן שֶׁהִפֵּךְ מוֹרֶכֶב וְקִשָּׁה. בְּשִׁמִּי וּבְשֵׁם צֹה"ל כּוֹלֹ, אֲנִי מַחֲזֵק אֶתְכֶם וּמַצְדִּיעַ לָכֶן וּלִיקִירֵיכֶם.

יְהִי זֶכֶר הַנוֹפְלִים בְּרוּךְ!

רב־אלוף אביב כוכבי

ראש המטה הכללי

התשפ"ב 2022



נוצה ברוח



רב-ניצב קובי שבתאי



דבר המפקח הכללי

משפחות שכולות יקרות,

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות האיבה, הינו יום אשר עוטף ומאחד את המדינה כולה בתחושת כאב ואובדן.

משטרת ישראל מרכינה ראשה וזוכרת את בניה ובנותיה, שנפלו במערכות ישראל, למען עצמאותה ושלמותה של מדינת ישראל, לכל אורך שנותיה.

במשך השנים, נטלה משטרת ישראל חלק חשוב בגיבוש צביונה הדמוקרטי של המדינה. תרומתה של המשטרה לחברה ולמדינה משמעותית ומרכזית לחיזוק ביטחונה.

לנגד עינינו עומדים כל העת זכרם ומורשתם של חללי משטרת ישראל והערכים שהותירו אחריהם. שוטרים ולוחמים עזי רוח ואמיצי לב, אשר מסרו את נפשם בהגנה על ביטחון המדינה, במלחמה בטרור, במאבק בפשיעה ובשמירה על הביטחון והסדר.

חללי משטרת ישראל שנפלו על משמרתם, פעלו מתוך אמונה בשליחות העשייה למען אזרחי ישראל כולם, כדי שיוכלו לחיות את חייהם בבטחה, בשקט וללא מורא.

גבורתם מהווה סמל ומופת, לכל שוטר וקצין במשטרת ישראל.

מהמורשת שהותירו לנו הנופלים, אנו שואבים כוח להמשיך ולהתמודד עם האתגרים המורכבים שעוד נכוננו לנו, ולנגד עינינו ניצבת מטרה אחת ברורה – ביצור עוצמתה וחוסנה של המדינה.

בשם כל מפקדי, שוטרי ולוחמי משטרת ישראל, אני מצדיע לזכר הנופלים, ומחבק בחום את בני המשפחות השכולות, גיבורי המערכה הקשה מכל.

בברכה,

יהי זכר הנופלים ברוך!

יעקב שבתאי, רב ניצב
המפקח הכללי



חיפוש עצמי



אריה מועלם

דבר ראש אגף משפחות, הנצחה ומורשת



"גם אם זה נגד רצונו, זו המציאות שלנו, גם אם היא קשה לא נותר... זו המציאות שלנו, להאמין ולא להישבר."

[שיין אברהם]

משפחות יקרות,

בפרוס יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, אומה שלמה מתעטפת ביגון וחשה שותפות עם כאבן על האובדן העצום שלכן והמחיר הכבד ששילמתן למען תקומת המדינה.

השנה ימלאו למדינת ישראל שבעים וארבע שנים. שבעים וארבע שנים של תמיכה, בנייה, התפתחות בכל תחומי העשייה והישגים יוצאי דופן, ולצד כל אלה המחיר הכבד תמורת הזכות לחיות את חיינו כאן בביטחון ובשלום.

בשל מגפת הקורונה שפקדה אותנו בשנתיים האחרונות ימי הזיכרון אינם דומים למה שהכרנו. אנו עוטים מסכות, נמנעים ממגע ושומרים על בריאותנו ועל בריאות הסובבים אותנו, אך בליבנו אנו חשים את אותה קרבה עצומה אליכם, זוכרים אתכם וכואבים יחד עימכם.

עבורכן, המשפחות השכולות, זיכרון איננו עניין של מקום, זמן או טקס. הזיכרון שוכן עמוק בנפש פנימה ומלווה אתכן בכל רגע ורגע, בכל משימת חיים פשוטה, בשמחות ובחגים, באירועים כואבים ובשגרת היום יום.

בעוד ימים ספורים תהדהד צפירת הדומייה ברחבי המדינה, התנועה ברחובות ובכבישים תידום, ילדים ומבוגרים יעמדו וייתייחדו בשקט ובעוצמה עם האובדן הגדול שלכם, שלנו.

אתן, משפחות יקרות, תתכנסו בתוך עצמכן ותקיימו מפגשים עם בני משפחה, חברים ומפקדים. ליממה אחת יהיה זיכרון יקיריכם במרכז המחשבה של כל אישה ואיש בישראל.

את דבריי אלה אני כותב לכם בעודי עומד בהיכל הזיכרון הממלכתי בהר הרצל, ניצב במרכזו של פעמון האור ומביט מעלה אל האבנים החזקות המקיפות את המבנה ועל לבני ההנצחה שעליהן חקוקים שמותיהם של כל הקדושים והקדושות, ואני מודה בליבי לבורא עולם על היצירה המופלאה ומלאת ההוד הזאת, המחברת יום יום את אזרחי המדינה ואורחים מחוצה לה לזיכרון של כל כך הרבה שמות וסיפורי חיים.

ההיכל הוא התגשמות הציווי שקיבלנו על עצמנו לזכור את כולם, את כל אחד ואחת מהם, בכל יום ויום. גם כאשר נצטר מאיתנו להגיע להיכל אנחנו שם. טקסי האזכרה מתקיימים מדי יום ביומו, הם משודרים ונשלחים אליכם. ביום האזכרה נדלקים נרות הזיכרון האישיים של כל מי שנפלו באותו תאריך, וכך אנו מקיימים הלכה למעשה את אותה מחויבות – לזכור ולעולם לא לשכוח.

בין דפי החוברת הזאת, המופקת מדי שנה סמוך ליום הזיכרון, אנו נחשפים לאופן המיוחד שבו אתם, בני המשפחות, מביאים לידי ביטוי את התחושות שלכם על אובדנכם. לא משנה כמה זמן עבר מאז אותה נקישה על הדלת, כאשר אני קורא את אשר אתם כותבים אני מרגיש בליבי כאילו היה זה אך אתמול.

דרכי ההתמודדות, הצורך שלכם ליצור חיים משמעותיים לצד השכול הכבד והבחירה שלכם בחיים על אף הקושי, ראויים להערכה רבה. יודע אני כי את הכאב העצום שלכם קשה לבטא במילים אך בטוחני כי הדברים המובאים בחוברת זו יאפשרו לכל אחד ואחת מאיתנו למצוא לפחות קטע אחד, שורה או מילה אשר נוגעים בנו ומחזירים אותנו אל אותו רגע פרטי ואישי, אל נקודת החיבור שלנו.

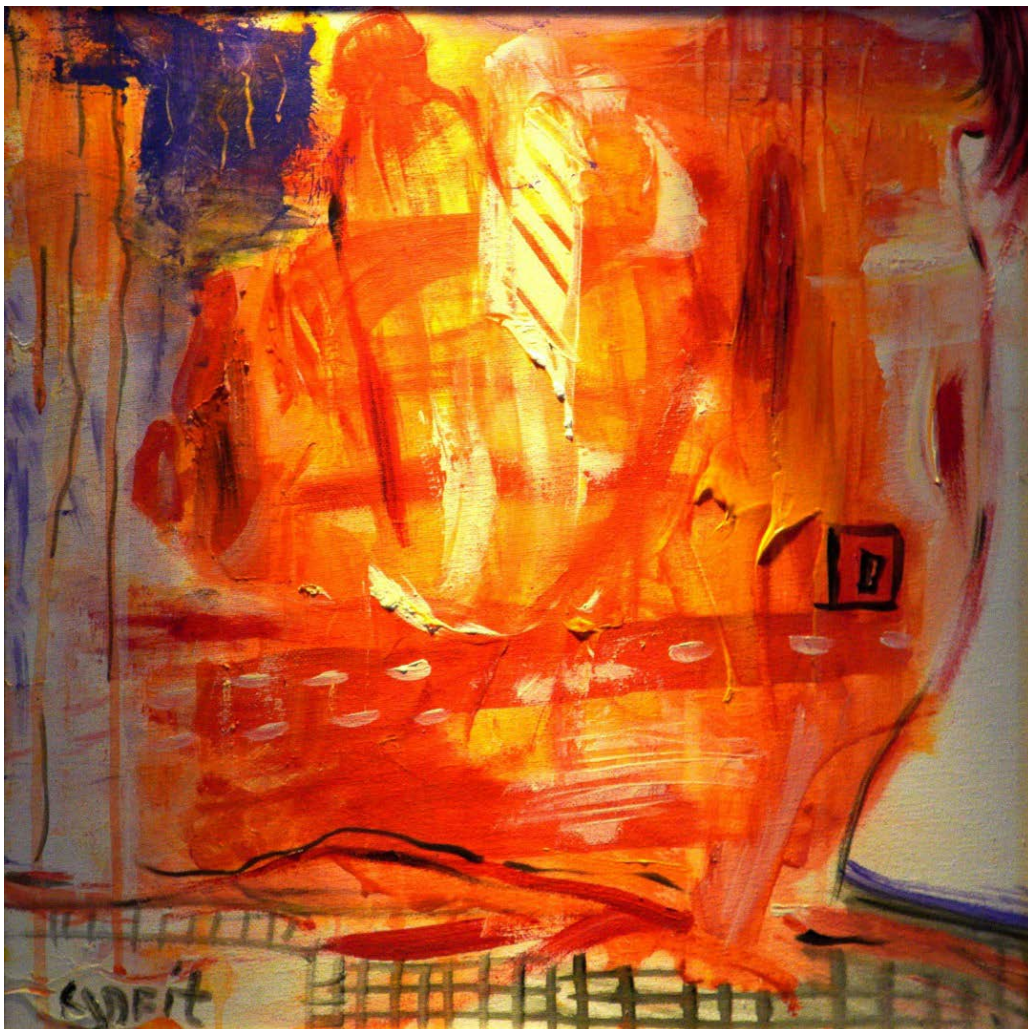
ימים אלה קשים ועוצמתיים ביותר עבורכם. מילות הנחמה הרבות אשר תשמעו במהלך הטקסים ישאירו אתכם עם הרבה מחשבות ותחושות, אך יודע אני כי כוחן דל לעומת תחושת הגעגוע המפלחת את ליבכם. מבטיח אני לכם כי זכר יקיריכם, יקירי האומה, לא יישכח לעולם.

שלכם,

אריה מועלם

יהי זכר הנופלים והנופלות חקוק בליבנו לעד.





הגעגוע היוקד



אלי בן שם

בני המשפחות השכולות היקרים,

בכול שנה, בהתקרב יום הזיכרון, אנו מביאים לכם את "שיח שכולים", אסופה של מחשבות, זיכרונות וגעגועים ליקירנו שאינם.

החוברת, כשמה כן היא, פרי הרהורים שלנו, בינינו לבין עצמנו, שיחות עם חברינו למשפחת השכול ושיחות שאנחנו ממשיכים לנהל עם מי שכבר אינם כאן. זוהי עוד דרך להנציח את אהובינו. באמצעות המילים והאיורים אנחנו יכולים לספר על חייהם, על חלומותיהם ואהבותיהם, לחלוק, לשתף, להשמיע את קולם אשר נדם בטרם עת, להנציח ולשמר את זכרם. כך אנחנו ממשיכים את המסע אשר נקטע, כשהם לעולם בליבנו.

השכול הוא מצב קבוע. הוא איננו תלוי יום בשנה. עברונו, בני המשפחות השכולות, כל יום הוא יום זיכרון. בכול יום יקירנו שאינם חיים איתנו ובכול יום מחדש אנחנו מעט מתים איתם.

הכאב על לכתם הוא נצחי.

במהלך 74 שנות קיומה שילמה מדינת ישראל מחיר כבד על קיומה וביטחונה. בזכות בנינו ובנותינו היקרים והאהובים אשר הקריבו את חייהם ונתנו את היקר מכול, אנחנו יכולים לחיות היום בארצנו בהשקט ובבטחה.

ארגון יד לבנים פועל להנצחת הבנים והבנות, להנחלת מורשתם ולרווחת המשפחות משך כל השנה. אנחנו מבקשים לקיים את המורשת שהותירו לנו הבנים והבנות; מורשת של תקווה וגאווה, של תעוזה ושל אהבת העם והארץ.

אני מודה בשם ארגון "יד לבנים" לכול חברי מערכת "שיח שכולים" אשר ערכו את האוגדן באהבה ובמסירות, בתשומת לב רבה, מתוך כבוד ראוי לכול יצירה ויצירה ורצון לשקף את משפחת השכול על כול גווניה.

כבכול שנה, קראתי את היצירות שבאוגדן ונפעמתי מגודל הכאב שהן מבטאות, אבל גם מגודל העוצמה.

אני מקווה שהעיון בחוברת ייתן לכול אחת ואחד מכם את התחושה שאינכם לבד, אתם חלק ממשפחה.

מי ייתן ונמצא כולנו מעט נחמה ביצירה, בשיתוף, בשיח ובמשמעות שאנחנו בוחרים להעניק לחיינו כל שנייה וכול יום מחדש, למרות ועל אף הקושי.

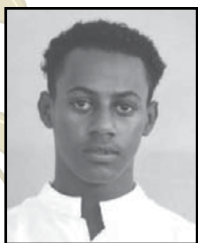
שלכם,
יו"ר יד לבנים,
אלי בן שם



בדד

תוכן העניינים

התקפת מחבלים קטעה חיים	1.....דבר העורך
44 יוסי אביאיה מלאכי	3.....דבר נשיא המדינה
45 זרעא חיה וקימא - עוד יואב חי שילה הרשונים..	5.....דבר שר הביטחון
46 חותם יעל ארבלי	7.....דבר ראש המטה הכללי
47 חסן שלי איננו נבילה אבו עאסי	9.....דבר המפקח הכללי
חצי כנף שיש לי על החזה היא שלכם	11.....דבר ראש אגף משפחות, הנצחה ומורשת
48 מרדכי אקשטיין	13.....דבר יו"ר ארגון יד לבנים
49 יד לאבשלום תמר בן מנחם	16.....כמה שרחוק עידן רייכל
50 יום הולדת עץ אלון ואלה בת ציון בכר נפתלי	17.....עמית יקר ברוך בן יגאל
51 ילד יקר שלי רותי שוורץ	בין ילדת השוקולד לאהוד הילד
52 כבה האור תמר אלימלך	18.....סוזן שוש בן-עזרא
53 לאבד בן אסתי טל	19.....אחיותי לנשק עדי שמעון אלון
54 אזעקת האבל ברברה בלום	20.....איך? יעל עזרא
55 לניסני שלנו יותם שלו	21.....איך מרגישים שכול יהודה בונצל
56 לנצח אחי אדיר בן משה	22.....אין לי דוד דנה עמית
57 מכתב לאחי אלי דבי	23.....אין שאול כשכול יחיאל שקלים
58 נזכור אותך תמיד יעל שרף	24.....געגועים בנימין מנור (מילר)
59 נעלים גדולות אירית ישי סדן	25.....בין הדמעות והדגלים משה אוריאל פיש
60 עונות השנה צביה שי דדון	26.....השמיים הם הגבול רב שיח
61 שיר לאחי ציפי אור גרינברג	28.....בלי היכר השתנו להם החיים דני זכריה
62 צר לי עליך, אחי אהרונה קלס אתרן	29.....ברוך המסתערב יגאל גיטאי
63 דני של הסיפורים והתמונות רות סהר	30.....הוא חי גם בי סמיר מועדי
64 סיפורו של רועי עמי ומזל טל	31.....הזכות לכבוד והחובה לכבד יצחק אורפני
65 שבוי בלבנון מוניר (אסעד) חמוד	32.....החיים נמשכים שלמה וענת קאן
66 שכול של סתיו יצחק נאמן ז"ל	33.....הימים עוברים השנים חולפות מירב עידו
עשרים וחמש שנים לאסון המסוקים ולשחר שלנו	34.....הלכת עם סודך שמואל אגבר
67 אריה רוזנברג	35.....המשא הכבד חנה גולדל
68 ילד שלי רבקה מור	36.....משפחת בן דור - משחק החיים רב שיח
69 פינאי סיני וחבל ימית יצחק כהן	39.....געגוע מתמשך אברהם ודבורה אליאש
70 עוד רגע אחי אריאלה ידידה ברגהש	40.....הנר שלנו יעקב גוטליב
71 המלצה לקריאה שמואל אגבר	41.....התמונה בסלון הדר פיניאן
72 המהפכה הצבעונית המערכת	42.....השכול הבא סלמה וכאמל זידאן



אלהן אברהם

נפל ביום כ"ט בכסלו תשס"ה
12.12.2004

כמה שרחוק

כמה שרחוק
כל שנה חורקת קמט בפנים
אם היית פה
הייתי מבקשת שתשאיר אתי
אם אתה שומע
לא הפסקתי לחפש אותך
בין כל האנשים
אלהים יודע

בעינים עצומות מבעד לדמעות
כל יום למות אתך
כל יום אתך לחיות
תמיד זה בלילות
לא יכולה לנשם
אולי גם שם רואים ירח בחלון.

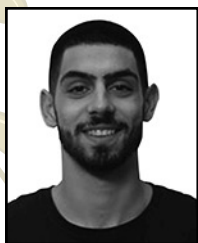
כמה זמן עבר
מאז שרצנו בשכונה
היינו ילדים
כמו שבתמונות
הכל שמור אצלי בלב
בתוך תבת געגועים
אם אתה שומע
אני עוד מחכה לך אחרי כל השנים
אלהים יודע

בעינים עצומות מבעד לדמעות
כל יום למות אתך
כל יום אתך לחיות
תמיד זה בלילות
לא יכולה לנשם
אולי גם שם רואים ירח בחלון.



השיר נכתב ליום הזיכרון ע"י עידן רייכל ואבי אוחיון לזכרו
של אלהן אברהם ז"ל. את השיר מבצעים הפרויקט של
עידן רייכל יחד עם יונתן אברהם אח של אלהן אברהם ז"ל





עמית בן יגאל

נפל ביום י"ח באייר תש"ף
12.05.2020

עמית יקר

של משא ומתן, כשהבנתי עד כמה אתה נחוש, הלכתי איתך לתל השומר וחתמתי לא בלב שלם. בן יקר, נותרתי לבדי. השארת אותי לבד תרתי משמע. למרות הכאב אני רוצה שתדע שבחרתי בדרך המורכבת והלא פשוטה והיא דרך החיים. כשאני אומר "חיים" זה לא להיות כל היום במיטה ו/או מול הכורסה, זה אומר לצאת ולעשות דברים חיוביים בעבורך ובעבורי. אני יוצא לטייל במקומות שהיינו (מזל שהיינו בהרבה אתרי טבע). מאז שהלכת החיים שלי יותר דומים לרכבת הרים, והתפקיד שלי הוא לאחוז חזק, לא להישבר ולא ליפול. ואם חלילה אני מועד/נופל, אני מיד קם, לא נותן לעצמי להתרסק. אין לי את הפריווילגיה להתרסק. אני קם, אוסף עצמי, מחשב מסלול מחדש וממשיך קדימה. אין לי דרך אחת שבה אני הולך, אבל יש לי ערכים שמובילים אותי בדרכך. ערכים של אהבת המולדת, אהבת העם ומורשתו. מאז לכתך קמו מפעלי הנצחה רבים אשר ממשיכים את ערכיך ואת הרוח שלך. עשרות ילדים נקראו על שמך, עשרות בתי נוער ומגרשי ספורט על שמך. לסיום בן יקר שלי, אני רוצה שתדע שאם הקדוש ברוך הוא יחליט להעניק לי ילד נוסף והוא יבקש לשרת ביחידה קרבית, הפעם לא ייקח לי חודשיים להחליט, דקה אני חותם לו, כי ראיתי מה זה עשה לך ואיזו תרומה ענקית זה נתן לך בכל תחומי החיים, למרות המחיר שאני משלם יום יום. אוהב ומתגעגע מלא.

ברוך בן יגאל
אבא של עמית ז"ל

עברו להן כמעט שנתיים מאותן שלוש דפיקות בדלת, שלוש דפיקות שהכניסו אותי למשפחה חדשה, משפחת השכול הישראלית. בן יקר שלי, אין באוצר המילים שלי מילה, משפט או פתגם, שיכול לבטא את תחושותיי וכמה אני משתוקק לדבר איתך, לראות אותך, לחבק אותך, לצחוק איתך, לטייל אתך. עמית, היית לוחם סירת גולני, צעיר מלא שמחה, לוחם גאה ונחוש וחבר נאמן ואוהב. על אף שהיית בן יחיד שלי, התעקשת לשרת ביחידה קרבית שירות משמעותי, ואני, בסופו של דבר, חתמתי לך וקיוויתי שתחזור בשלום. כחודש וחצי לפני שחרורך מהצבא, פגע בך מחבל ארור שגדע חלומות וחיים מקסימים שהיו לך. המחבל הארור אמנם פגע בגוף שלך, אבל לא הצליח ולא יצליח לפגוע בנשמה שלך. אני משתדל לחיות לצד השכול, לא תמיד אני מצליח, יש לי רגעים שאני נופל ולא קל לי. אבל אני יודע שאני חייב לקום כי מחכה לי "עבודה חשובה" - ההנצחה לכבודך, שחוצה מגזרים, גילאים, וברוך השם אנחנו מגיעים לכל מקום שבו מבקשים לשמוע את הסיפור המדהים שלך. איך ילד יחיד, שכל חייו היה ספורטאי מצטיין, מחליט לשנות כיוון בעקבות מסע לפולין עם התיכון שלך. השיחה הלילית של אותו יום לא יוצאת לי מהראש. אמרת לי "אבא, אתה בן לניצול שואה, אבא שלך היה במחנה ריכוז בשאדו שבלוב. אחרי שראיתי את מיידניק, אושוויץ וברקנאו, קיבלתי החלטה לשרת ביחידה קרבית, כדי שלעולם לא יקרה מה שקרה על האדמה הארורה הזו." אמרתי לך, "עמית, אתה בן יחיד שלי ואתה משובץ למסלול ספורטאי מצטיין." אמרת לי, "אבא, המדינה יותר חשובה ואני מבקש שתחתום לי." אחרי חודשיים



אהוד (אודי) סדן

נפל ביום י' בתשרי תשל"ד
06.10.1973

בין ילדת השוקולד לאהוד הילד

אהוד ואני למדנו בבית הספר האזורי "מבועים". הגענו מדי בוקר, הוא מקיבוץ רביבים ואני ממושב ניר משה, במשאית פתוחה בחלק האחורי, אליה עולים בסולמות מתקפלים ויושבים על ספסלים ארוכים מקבילים. כשפספסתי את ההסעה, הייתי צועדת בין שדות האפונה והתירס ומגיעה באיחור. אהוד היה מזהה את דרך הגעתו לפי כמות הבוץ שנדבקה לסנדליו. היה לזה יתרון, הבוץ הוסיף למשקלי וכך לא עפתי עם הרוח. בדרך כלל היה קורא אחריי שימי אבנים בכיסים שלא תעופי. היום אני עפה על עצמי עם או בלי אבנים... ומתגעגעת אל הפשטות הנפלאה של הילדות ואל אודי. אהוד נפל עם מטוסו מעל שמי תעלת סואץ בתחילת מלחמת יום כיפור.

אהובי הקטן

עפנו על עצמנו, לא ידעתי כי היה טייס שעף גבוה

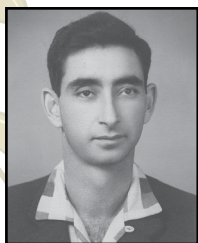
בלי מלים
מתנות קטנות הביא לי מעצי הפרי
של קבוץ רביבים
ואני לו הבאתי חרקים וצדפים
העסיסיים נטפנו והחרקים עפו
גם לנו צמחו כנפים, אל ארבע כנפות שמים
חלפו כל העונות, אך הוא נותר במחשבות.
באחד הימים יצאתי לחפשו,
נזכרת, מחיכת, שמחה
שמחה
בכיתי
בוכה
חרוט על אבן קרה וכוּאָבֶת
זה כל שנותר מאהבה מקדמת

יותר, אל הנצח
אהוד סדן, אהובי הקטן
שושנים הוא קרא לי והאריך את שמי
שושנים בצבע שוקולד, שושנים מצחיקה
מרגיזה. תני לי צמה, יש לך שתיים.
אהוד סדן אהובי הקטן
היה ממציא המצאות, אני ספורים ואגדות
בטקס הזכרון, כתה ג' עומדת בזוגות
דממה, שקט ואף מלה
הפניתי את ראשי,
ראיתי לידי את אודי, שר הצבא שלי
הוא נגע בידי וידעתי, הוא אומר לי משהו
בלי מלים
הוא מביט בעיני וידע גם אני,

סוזן שוש-בן-עזרא

חברת ילדות של אהוד סדן ז"ל





שמעון אלקלס

נפטר ביום ג' באלול תשכ"ו

19.08.1966

אחיותיי לנשק

הן היו בעלות חן והדר,
אהבתן לציון
לא הייתה תלויה בדרך.
הן רצו על קוצים
ועל דרדר,
בגיא בעמק ובקבר.
הוא סמל
בספינת הדגל,
היו עגן
יוצאות הדפן.
פנו שדות מוקשים,
טפלו בזירות מטענים,
היו חשופות לירי צלפים,
למחבלים מתאבדים.
במסירות ובאהבה אין קץ,
עבורנו הבנים הן היו נס.
עמוד האש לפני המחנה,
אך כעת
אלהים נותן להן מחסה.
נפלו האחיות בקרב,
ולי רק נותר
להעלות זכרון בכתב.

עדי שמעון אלון

אחיינו של שמעון אלקלס ז"ל



גיל עזרא

נפטר לאחר השירות ט"ו בחשון תשע"ה
08.11.2014

אִיךָ?

וְאִיךָ אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר
הַתְּכַצּוֹת הַנִּימִים
לְמִשְׁמַע נֶשִׁיר שְׁאֵהֲבָתָה
אֲכָל שְׁעֵרְגָתָה
צָחוֹק כְּצָחוֹקָה
וְרִיחַ הַבֶּשֶׂם שְׁאֵהֲבָתָה?
אִיךָ אֶפְשָׁר לְהַרְחִיב אֶת הַלֵּב
שֶׁנִּפְעַר בּוֹ כְּבֶר בּוֹר
שִׁפּוּעִים וּמַעֲלָה זְכוֹנוֹת
וְשָׁנָה אֶת מִבְּנֵהוּ לְעַד...

מַה הוֹתֵרֶת?
וְלֹא הוֹתֵרֶת מֵאוֹם מֵאַחֵר
וְהוֹתֵרֶת הַמּוֹן...
גִּעְגּוּעַ
חֲלוֹמוֹת בְּמִסְגֶּרֶת
כָּאֵב מְפֹלֵחַ
שְׁאֵלוֹת
נִגּוֹן מְחַפֵּשׁ
נְוֹט אֲבוֹד
וּמִבֶּט אַחֲרוֹן שֶׁלֹּא מִרְפָּה
וְהוֹתֵרֶת הַמּוֹן

יעל עזרא
אמא של גיל ז"ל



גיל בונצל

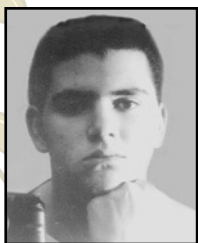
נפל ביום ל' בכסלו תשנ"ח
29.12.1997

איך מרגישים שכול

"הפאנטום" שלא מרפים גם כשאנו עושים כמיטב היכולת שלא להראות, עדיין בפנים זה אחרת. וכשבאים לעולם עוד בנים ובנות, נכדים ונכדות, נינים ונינות, והשמחה גדולה, עדיין נשאלת השאלה – אילו גם הוא היה כאן לשמוח איתנו... ובלב משאלה שגם בעולם "שכול טוב", הוא שמח בשמחותינו והמאמין מאמין והאחר בספקותיו הקשים. השאלות שנותרות ללא תשובה כמו "איך היו מתפתחים היחסים במשפחה אילולא..." או אילו יעדים היה יכול לכבוש..." מכרסמות בנפש, ועל אף שחלקנו הגדול "בוחרים בחיים" כל זה נמצא ברקע. אני מתנצל אם התיאורים שלי היו חסרים או כואבים, אני מבקש לתרץ זאת בכך שאמירותי הן סובייקטיביות, וייתכן שיש מי שחושב אחרת וגם זה בסדר.

יהודה בונצל
אבא של גיל ז"ל

כשכל יום קיימת תחושה שחסר... כשבכל זמן שמתפנה נזכרים בנפש שחסרה וחשים חלל בלב, נזכרים בדברים שעשה, בדברים שקיוונו שיעשה, נזכרים בזמן שחלף מאז... כשרואים דמות שדומה לו ולפתע הכמיהה מאכזבת והלב נחמץ כי זה לא הוא, ומאותו רגע מתלווה אלינו דמותו, הזיכרון לא מרפה, השלווה לא קיימת. כששואלים אותנו ואנו לא מסוגלים לספר מה בדיוק אנו חשים וממציאים משהו כדי לצאת ידי חובה כאילו שזו חובתנו. כשמידי שנה עם ישראל בא בהמוניו לבית העלמין להביע את הזדהותו עם כאב האובדן, כשמידי שנה מגיע תאריך האזכרה כאילו שאנו זקוקים שיזכירו לנו את מה שלא ניתן לשכוח. כשאותו איבר במשפחה חסר וחשים את כאבי



גיא לוי

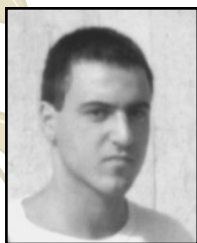
נפל ביום כ"ו בכסלו תשנ"ד
10.12.1993

אין לי דוד

בואו נדבר שניה על המילה "דוד".
הגדרה מילונית (כדי שנהיה באותו הראש): "אחי האב או אחי האם".
באופן אינסטינקטיבי, שליפה מהירה בלי מחשבה, דוד צריך להיות יותר מבוגר מהאחיין שלו, לא?
אז לי יש דוד, והוא מבוגר ממני ב-27 שנים ולפי מה שסיכמנו עד עכשיו, נראה שאני בכיוון הנכון.
אבל אתם רואים, יש לי בעיה קטנה, אני יותר מבוגרת מדוד שלי.
בקרוב אהיה בת 22 ודוד שלי, עדיין, בן 20.
דוד שלי הוא תמונה שתמיד נמצאת בארנק של אמא.
הוא מצלמה ישנה שנמצאת בסלון של סבא וסבתא.
הוא מאות תמונות מרהיבות שצילם.
הוא סיפורים שמצטברים לאט לאט.
הוא התכנסות משפחתית פעמיים בשנה.
הוא קונספט לא ברור.
כמה מבלבל לבכות על אובדן שלא חווית במהלך חיך,
איזו תחושה מוזרה היא להתגעגע לאדם שלא פגשת מעולם.

דנה עמית
אחיינית של גיא ז"ל





דרור שקלים

נפל ביום ח' בניסן תשמ"ז
07.04.1987

אין שאול כשכול

מוכנים תמיד להמשיך לשמוע אותך בני...
ניחנת בכישרון כתיבה ועל השמחה כתבת "אין
שמחת האדם שלמה כי אם בזמן שאשתו ובניו וכל
קניינו עימו. האדם שמח במידה שאוהב... ורק שמחה
אחת יש בעולם - שמחת היצירה. כל שאר השמחות
אינן אלא צללים... כל שמחה היא התוודעות אל
משמעות העולם".

דברך חרותים על לוח ליבי, ממוסגרים ותלויים
על הקיר בסלון הבית, תמיד מתבונן וקורא. הלב
כואב והעין דומעת, במיוחד היצירות שבציוריות
האותיות, נותן להבין שהשמחה והאושר אצלך פורחים
והמשפחתיות חוגגת עמוק בנפשך, בני. כן בני, אתה
ממשיך וחי בליבי ובליבם של אחיך אייל, רונן וליאור
עד אחרית ימינו.

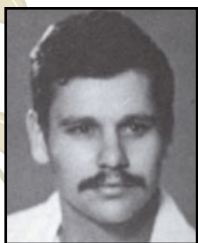
בעל כורחי נאלץ אני וחייב לשחות עם זרם החיים
והיש ולהשלים עם הקיים. זאת האבולוציה, היא
תמיד קשה ועגומה, אין דבר כזה אבולוציה שמחה.
כדי להתמודד עם אבולוציה קשה ורבת סבל, הדרך
החשובה ביותר היא להיאחז בחיים. החיים של כולנו
הם סופניים – הדבר האחד הוודאי לגבי החיים הוא
שאין יוצאים מהם בחיים.

ברוך ומבורך זכרך החרות במוחי לעד, דרור בני
אהובי.

בני אהובי דרור, כל הימים אני טובע בים של געגועים
אליך, ומתייסר ביגוני. הלב נחמץ, המחשבות וייסורי
המצפון מכרסמים בי. אני חי אותך ואת חייך, בני
האהוב, אני הולך במשעולך ואוהב את שאהבה
נפשך. איך החמצתי, שלא התעמקתי יותר לגלות את
עולמך מקרוב יותר, את מחשבותיך ואת המתחולל
בנפשך, ופספסתי אולי את המשך קיומך בני, וזה לא
נותן לי מרפא. כמו אש בשדה קוצים שבוערת ומכלה
את עצמה. נפשך הייתה קשורה בנפשי בעבותות של
אהבה וגעגועים אינסופיים. הלב כואב והעין דומעת.
במשך כל השנה אותה השגרה, אותן הרגשות, אותן
המחשבות שלא ניתן להרפות מהן ויימשכו לנצח.
לא יכולתי לדעת כיצד להימנע מהמכות שפוגעות בי
ומהמציאות המרה שהשאירה בתוכי צלקות ונשמה
פצועה שותתת דם.

פוקח את עיני כל יום מחדש, גם אם מעיין דמעות
לא יבש. געגוע אינסופי, הנך חלק ממני דרור בני,
מעצמי, לעולם לא יעזוב וזה דבר שלעד יהיו נסוכים
בו עצב גדול ותחושת החמצה. איך אוכל לשכוח את
קולך הנעים שפיתחת, הכישרונות והתקוות לעתיד...
השירים והמנגינות שחיברת והיית שר, המשפטים
שהיית אומר וגם כותב, וכל זאת בענווה ובצניעות
ובחוכמה ובצלילות הדעת, צורת הדיבור שלך הייתה
כרטיס הביקור שלך, היית ממגנט ומושך אחרים שהיו

יחיאל שקלים
אבא של דרור ז"ל



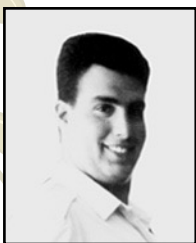
יוחנן מנור

נפל ביום כ"ב בתשרי תשל"ד
18.10.1973

געגועים

אילו יכולת לשמוע, ואילו יכולתי לחבק אותך ולשתף אותך בכול:
לספר ולהסביר, להבין, ודאי לא תבין, כי זה קשה,
ואולי גם לא תסכים עם חלקם.
במשך 48 שנים ואתה לא איתנו, הכול השתנה.
אך זה טבעו של העולם שהחיים ממשיכים – ואתה חסר.
משפחתך, שהקמת באהבה רבה בביתך הקיבוצי כאן,
התפזרה למקום אחר – ואתה חסר.
המפעל שכה אהבת השתנה בשנים האחרונות לבלי הכר – ואתה חסר.
הקיבוץ והיחד השיתופי הפכו לקהילה מופרטת בנוף אחר – ואתה חסר.
אמא התאחדה איתך ועם אבא, שאת קברו פקדתי לאחר שאת המקום
הצלחתי לאתר – ואתה חסר.
אחי יוחנן, נשארתי לבד ממשפחת מילר ומה אספר – שאתה חסר.

בנימין מנור (מילר)
אח של יוחנן ז"ל



אמיר-שי פיש

נפל ביום י"ב בטבת תשנ"ד
25.12.1993

בין הדמעות והדגלים

רק לפני שבוע, ביום השואה, ביכינו את בני עמנו שכמעט נכחדו כולם בשואה, והיום אנו מבכים את הנופלים, שבזכותם קמנו מעפר לתחייה, ואת נפילת בננו בכורנו רס"ל אמיר שי ע"ה – זכרו עדן, שבנופלים העניקו לנו את התקווה – לתקומה, מצווה עלינו לקיים את צוואתם – באחדות, תוך שמירה על תרומתם של הנופלים, על אמונתם, על דרכם ועל שמסרו נפשם – לקיימנו, להבטיח לנו חיים בטוחים ומאושרים על אדמתנו – במדינתנו-ביתנו. כבר לקראת יום השואה מתקשטת המדינה בשלל דגלי כחול ולבן ומגן דוד במרכזם. נקודה למחשבה מתעוררת, מדוע זה סימלנו? עבורי – הכחול מביע תקווה, הלבן – ניקיון הלב, המוח והכפיים, והמגן – להגנה עלינו מכל צר, מכל רוחות השמיים-שש צלעות – לחסום כל צר, אורב ואויב מכל הרוחות. הדגלים נוסכים נופך של שמחה, הדר, קישוט, אווירת חג, מתנפנפים ברוח כאילו נפחו בהם הנופלים את שארית רוח החיים, ומבקשים שאו ציונה נס ודגל.... שמחה, אושר וקוממיות. להבטיח לנו חיים שקטים ומאושרים על אדמתנו, הרוויה בדם הנופלים. יהי זכרם ברוך. ולנו שתהא שנת שקט ושלווה ליהנות מהתקומה.

משה אוריאל פיש
אבא של אמיר-שי ז"ל

השמייים הם הגבול

מי היה מאמין שהילד הדיסלקטי, המתקשה כל-כך בתחומי השפה והאוריינות, שבקושי עבר מבחנים, יהיה לאחד מטובי הלוחמים של יחידת "הגדעונים"?

היה הנסתר על הגלוי, ולמעשה לא היה בה דבר גלוי. כמה דברים נדרשו מאשחר על מנת למלא את תפקידו: למידת השפה הערבית על בוריה ועל שלל גווניה, התמצאות בתרבות הערבית על גווניה, הכרת השטח שבו הוא הסתובב והכרה מיטבית של האוכלוסייה והתנהגותה בתנאים שונים. אשחר התמכר ללימודי הערבית והתרבות האסלאמית והגיע לידע אדיר בתחומים אלו. ידע, אשר היה לו לעמוד השדרה המרכזי בתפקידו.

חבריו ליחידה מעידים על אישיותו המורכבת ועל יכולות נדירות בתחום המשחק הדרמטי הנדרש בתפקיד, על יכולת ההסוואה שלו, על יכולתו להיות "זיקית" בכל רגע נתון, יכולת הפרדה מוחלטת בין הפנים "האשחרי הקיבוצניקי" לבין החוץ המתבקש ברגע הפעולה. להיות ערבי אותנטי עם מבטא מושלם וידע מה צריך לומר בכל רגע נתון, החוש להתחפש כנדרש ולהיות כאחד האדם בתוך האויב שהקיפו.

עמרי אסנהיים: "הוא התפלל במסגד עם מבוקשים, חווה פחד משתק והרגיש שהוא מציל נפשות. מדובר על אחד המסתערים המקצועיים ביותר במשרד הביטחון".

אשחר: "זה לא פחד משתק, אבל היה יומיומי וקבוע.

כן, זהו אשחר הוכמן, האדם שמאחורי המבטא הערבי האותנטי, המסווה המושלם והיכולת המופלאה לחמוק ולהיעלם בכל מצב.

הוריו, אילן ונעמה, מספרים על התפתחות אישיותו כילד וכנער לוחם ותקיף. עם גדילתו והתבגרותו נוצר פער בין התחום האורייני לבין הצטיינותו היתרה בספורט וכוחו הפיזי הרב. לאט אט למד לנתב ולנווט את כוחו למסלולים חיוביים. קשייו בתחום הכתיבה והקריאה היו אבן נגף שהציקה לו מאד, אך הוא הצליח בכוח העקשנות והאמונה העזה שהוא יכול להגיע להישגים נדירים. איש עקרונות היה אשחר, נחוש לעמוד על שלו. אביו מעיד כי אשחר דמה לו: הוא נאבק על העקרונות והיה נכון לדבוק בהם ולהגשים.

שתי תכונות בולטות אפיינו אותו מאז היה נער וילד: זיכרון מושלם ואמביציה חזקה, המונעים מהכרה עצמית ביכולותיו הגבוהות. דימויו העצמי התנפץ לא אחת על קרקע המציאות, אך השאפתנות והסירוב לוותר ולהיכנע ניצחו. "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" – זו הייתה דרכו.

אשחר היה ל"לוחם צללים", לחימה שדרשה אומץ, תעוזה, תושייה וקור רוח כדי להצליח. במלאכתו רב



אשר הושן

נפטר ביום ח' בסיוון תשע"ד
06.06.2014

אינך יכול לקחת אנשים לשטח, לכל מיני חורים מסוכנים, אם אינכם די טובים ואם אתה אינך טוב מספיק. אם אינך שולט בשפה ובמבטא, אתה עלול להפיל אחרים, זו סכנת חיים אמיתית. לכן אשר סחף אחריו אנשים. הוא היה מעולה. הלכו אחריו בעיניים עצומות. הכרתי לא מעט מסתערים ואני יכול לומר שבתוך קהיליית המסתערים הגיע אשר לרמה הגבוהה ביותר (דברי חבריו ליחידה – יובל ב, יגאל)

לצד תפקידו והטוטאליות שבו והסיכונים התמידיים, ניהל אשר חיי משפחה והיה בן זוג ואב אוהב ומשמעותי.

"עבודתו הייתה חלק בלתי נפרד מחיינו המשותפים, אך תמיד הרגשנו בטוחים לידו" אומרת הילה רעייתו. דווקא כשהגיע לשיא מיצוי תפקידו, הופיע מעבר לפינה אויב אכזר אליו איש לא התכונן. שום קורס לא הכין אותך לפולש הממאיר לגופך. עבור אשר המאבק במחלה היה קשה פי כמה מאשר ההתמודדות היומיומית עם הסכנות שזימנה לו עבודתו.

"הבחירה שלו לא הייתה קלה בעבורנו. ידענו שהוא עובד במקום מסוכן, אבל תמיד אמרתי: טוב, מובן שלא יקרה לו כלום, אבל אם יקרה משהו חס וחלילה ..." דווקא דבר כזה... (נעמה – אמו של אשר). ■

כתבה: נעמי הלוי
חברת משפחה של אשר ז"ל

אתה לובש את הדמות שאותה צריך ללבוש ומוכיח לכל מי שנמצא סביבך שאחותך תמה יותר מאמא תרזה" (אסנהיים, עובדה, "לוחם הצללים"). "הגעתי לרמה כזו... שהצלחתי לצאת מכל סיטואציה שנכנסתי אליה. כערי. במצב שאני מתפלל במסגד, כאשר מסביבי יש רק אנשים שהם "מבוקשים", אנשים מאד מאד חשדניים... ומסביבי החלו דיבורים

**"להיות ערבי אותנטי עם מבטא מושלם
וידע מה צריך לומר בכל רגע נתון, החוש
להתחפש כנדרש ולהיות כאחד האדם
בתוך האויב שהקיפו"**

על כך שיש כאן זרים, בוגדים, מסתערים ואנשים "לא שייכים", הנשק הכי חזק שיש, יותר מהאקדח והרובה, הוא הפה" (אשר, עובדה, "לוחם הצללים")
ש': יצא לך לשבת "אחד על אחד" עם איש חמאס מבלי שהוא יחשוב שאתה ישראלי?"
ת': "כן לגמרי: חיבוקים, נישוקים, התארחויות, הכול הנשק הכי חזק שיש, יותר מהאקדח ומרובה הוא הפה... אם הייתם מורידים את הטשטוש מפניי והחברה האלה היו רואים אותי, הם היו חותכים את הוורידים והיינו מאושפזים יחד באותה מחלקה.... מדובר באנשים מוכרים מאד". (מתוך תכנית "עובדה" – "לוחם הצללים" – ראיון לעמרי אסנהיים (12/05/09)

"בתחום הזה אי אפשר לעשות פוזות ואין שום הנחות,





גיל זכריה

נפל ביום ט"ו באלול תשע"ה
30.08.2015

בלי היכר השתנו להם החיים

החיים - לא מה שהיו.
בלי הכר השתנו להם.
כך רצה הגורל
את רע הגזרה-
לא נוכל
כלל וכלל לשנות.
במחי יד ובלי שום
הכנה מקדמת
הבנו היטב
את מה שיודעים
הנתיקים שבינינו,
שכך זה יהיה,
שמה שהיה
לא יהיה עוד.
הקשיים רבים מספר
בכל פנה אורבים הם
אין רגע בלי מאבק
אינסופי ושוחק
רוח גבית דלה ועונה
לא מזדון
התחושות קשות
המפלט לא קרב
ולא באפק הקרוב.

דני זכריה
אח של גיל ז"ל





ברוך בן שמעון

נפל ביום ל' באדר א' תשנ"ב
05.03.1992

ברוך המסתערב

ברוך
כָּבֵר כ"ט שָׁנִים:
כָּבֵר כ"ט שָׁנִים,
ברוך שְׁלֵנוּ יִקֵּר
וְשׁוּב חֲרָף וְשׁוּב
קֵר.

וְאַחֲרֵי שֶׁהִלַּכְתָּ
בְּאוֹתוֹ יוֹם אָרוּר
לֵב כְּלָנוּ נוֹתֵר הַמוֹם
וְשִׁבּוֹר.
וְלִמְרֵבָה פֶּלֶא הָעוֹלָם
לֹא עֲצֵר
לְמִרוֹת חֲסִירוֹנְךָ
אֶחָ שְׁלֵנוּ יִקֵּר.

וְכִמְהָ פְעָמִים מָאָז לֹא הִגַּעְתָּ יָא אֶח
לְמִרוֹת שְׁבִסְתֵּר תְּמִיד
קוֹיֵנוּ כָּל כֶּךָ
לְדַבֵּר, לְקַשְׁקֵשׁ לְצַחוּק
בְּצַחוּק פְּרוּעַ
שֶׁהָרִי אֶתְהָ הָרִי מֶלֶךְ הַדְּחִקוֹת הַקְּבוּעַ

וְהִגַּעְגּוּעַ נִמְצָא, הוּא לֹא נִעְלָם
וְלִמּוּלוֹ תְּמִיד אֶהְיָה
הָלוֹם וְנִדְהָם

וְאֵיךְ פְּרָחִים מְתִים
יָא בְּרוּךְ אֶהוּב
וְלִמָּה דּוֹקָא אֶתְהָ.

יגאל גיטאי
חבר של ברוך בן שמעון ז"ל



יוסף מועדי

נפל ביום י' בטבת תשס"ט
05.01.2009

הוא חי גם בי

"יש אנשים שדי לראותם דקה בחיים, ואתה מרגיש כאילו הכרת אותם כל חייו. יוסי, בן העדה הדרוזית שהתחנך במערכת החינוך של המגזר היהודי, היה אחד כזה שפשוט אי אפשר שלא לאהוב – שמחת החיים, השלווה הפנימית, החיוך הנצחי והחברות האין-סופית..."

כך כתבו עליך, יוסי, בני האהוב. כמו תמצתו את דמותך, המורשת הפטריוטית ואהבת הארץ היוו נדבך משמעותי בחייו. מגיל צעיר דיברת על החלום שלך ללכת בעקבותיי ולשרת כלוחם וכקצין בגולני, ואכן שובצת בגדוד "גדעון" של חטיבת גולני. כמה היית גאה בך, גאה בדרכך כלוחם וכאדם.

יוני בראון, סמל המחלקה כתב עליך: "בן אדם עם כל כך הרבה ערכים ואהבה לסובבים. יוסי הראה לי את החיבור והברית החזקה שיש בינינו היהודים והדרוזים..."

עם פרוץ מבצע "עופרת יצוקה" נשלח יוסי לחזית עם חבריו. הוא נבחר לקשר של מפקד הפלוגה ובתפקיד זה יצא למשימתו האחרונה. הוא נפל בקרב ברצועת עזה. חבריו סיפרו שגם ברגעיו האחרונים גילה אומץ לב וגבורה כאשר גונן בגופו על מפקד פלוגתו מפני הרסיסים וההדף, בכך הציל את חייו של גל, מפקדו.

סמיר מועדי
אבא של יוסי ז"ל

ביום הסרת הלוט מעל קיר ההנצחה שהוקם לזכרו, ביצעה להקת פואטיקס שיר שנכתב לזכרו:

הוא ונצרח/ בעוברי בכפר בערוב היום/ מפניה אחת
אשמע קול צחוק/ ומשהו יצהל מתוכי/ אז עיניי ברוך
שוב אעצום/ והוא כבר פתע לא רחוק/ יוסי חי, הוא חי
גם בי. אוהב אותך ומתגעגע

הולך הלילה וקמל/ למרגלות הכפר/ במלוא אביב/
על גדות התל/ נולד בן זכר/ עיניו שאמרו טל וניצה/
נפערו ביקצה/ הביט בשמש העולה/ וקולות החי מן
המרחב/ העלו חיוך זך על פניו/ חיבק האם, הודה
לאב/ יוסי, יוסי, שכב שקט/ גם לבכי תבוא עת/ גם
לאושר. גם לצחוק שובב/ שכב שקט ולך לישון/ שתי
עינך תעצום/ אלי, בבקשה שמור עליו/ גדל הבן על
הר כרמל/ חסה בצל כוכב/ אוויר ענוג/ ונוף שטוף
אל/ עטפו את מלא שנותיו/ ויום אחד קשה מנשוא/
כשנקרא ללחום בצבא ארצו/ גונן על מפקדו בגופו/
אז רעם מאד קנה תותח/ ופגז אליו שלח/ הזדעק





ראובן (רובי) אורפני

נפל ביום ו' בתמוז תש"ס
09.07.2000

הזכות לכבוד והחובה לכבד

ראובן, רובי שלי, בני יחידי אהובי,

ביום חם ויוקד של קיץ, בתחילת יולי, כמו ביום הארור ההוא, מלאו 22 שנים לאסון הנורא שפקד את ביתנו. חיך נגדעו בחטף. עלם חמודות בן 19 בתחילת מסע החיים.

היית בני אך גם חברי. ילד חסון, חכם, נבון, אופטימי ומצחיק. היה לך חוש הומור שובה לב. הצטיינת בלימודים, הוצאת ציונים נפלאים מבלי להשקיע שעות לימוד מרובות. באיזה שלב הוגדרת כמחונן, כשבמקביל היית אמן בנשמתך. השירים הנפלאים ומלאי הרגש שכתבת, לא מותירים גם היום, עין יבשה.

בהיותך בכיתה י"ב הנחלת כבוד רב לבית ספרך תיכון חדש ולעיר רמת גן, עת זכית במקום הראשון העירוני והשני בארצי בתחרות כרזות בנושא "הזכות לכבוד והחובה לכבד".

בכל מסגרת בה היית תרמת את המקסימום והיית מוערך ואהוב. כך גם ביחידה הצבאית, שבה הספקת לשרת כחמישה חודשים בלבד.

הילה ושני נישאו במהלך השנים והקימו משפחות משל עצמן. הלב נחמץ שאינך מכיר את המשפחה שהתרחבה. כל כך עצוב, שהגיסים ונכדיי המתוקים – האחיינים שלך – לא זכו להכירך.

הכול השתנה. דבר לא נותר מחיינו הקודמים, שנראים רחוקים מתמיד. כשנפרדנו ממך, חלק גדול ומשמעותי מעולמנו הלך עמך. הזמן אינו מרפא את הכאב. במובנים מסוימים הזמן שחולף אפילו מעצים אותו.

ההתמודדות עם האובדן הנורא והצער היא סוג של אתגר קשה עבורנו. יום יום ושעה שעה. למדתי לתפקד, לקיים לכאורה שגרה, לקום בבוקר ולחייך, גם כשהלב בוכה ודואב.

אוהב מאד ומתגעגע
כל כך מתגעגע.

יצחק אורפני

אבא של ראובן רובי ז"ל



גלעד קאן

נפל ביום כ' בסיון תש"ס
23.06.2000

החיים נמשכים

ולמה מיהרנו לזרוק כל פיסת נייר. תאר לך שאני שומרת את אישורי היציאה שלך מהבסיס. לנו ההורים השכולים יש שיגרת הימים ובנוסף ימי הזיכרון. הלידה שלך, שהביאה כל כך הרבה שמחה, הפכה ליום עצוב, ללא עוגה וחגיגה ועם חור עמוק בנשמה. האזכרה שלך בתחילת החודש, שבו אני מרגישה גוש חונק בגרון ודכדוך, ויום למחרת האזכרה הגוש נעלם כלא היה. ימי הזיכרון סביב החלקה שלך, הצפירות והיריות מרעידים את הנשמה, וערב קודם בבסיס להיות ליד הכלבייה, להכיר את הכלבנים ואת המפקדים החדשים, והשנה הייתה לי הפתעה להכיר כלבן יליד אוקראינה, שהחליט לשנות את מינו ומבת הפך לבן - מעשה שגרם לניכור הורי, עלה לארץ לבד וגויס לגף תעופה. החיילים עוטפים אותו באהבה ומשמישים לו משפחה. יש גם רגעים רבים של אושר: כשאני רואה את אבא שלך יוצא לרכיבה על האופניים לשטח או למועדון הגלישה והחיך כשהוא חוזר ממתיק את הכאב, ואני בחוגים שלי נכנסת לעולם הדמיון והיצירה, וזה ממסך את הכאב. תמר, אחייניתך שהתבגרה כמעט בין לילה, עסוקה מאוד במבחני הבגרות, בלימודי נהיגה ובלהיות רשג"דית טובה למדריכים ולחניכים. היא קיבלה, כמו בכל שנה, הצטיינות יתרה בלימודים. ושחר, שכבר לא קטנה, מצטיינת בטניס ובלמודים וגם היא קיבלה הצטיינות יתרה. לכן, גלעד, המכה, הכאב והיגון בהעדרך נמהלים בשמחה על הקיים ושומרים חזק. שרק יימשך.

בני היקר, בשנה וחצי האחרונות חווינו מגיפה עם נגיף חדש שמהלך עלינו אימים, כולל על מומחי הקורונה, מגיפה שהטביעה בנו שינויים בהרגלי הבריאות וההיגיינה, שנגעה בכלכלה ופגעה בדור העתיד. שחר ותמר למדו באמצעות המחשב בבידוד מוחלט, עם קשיי הבנה וקליטה של החומר, ונראה שעצבות ותסכול אפפו את הנוער ואת המבוגרים. באותם ימים חשבתי עליך בסיטואציה הזו, עד כמה היית משתף פעולה בלמידה בזום ובמפגשים מרחוק ללא חיבוק וקירבה פיזית, והאם היה באפשרותנו להשאיר אותך בבית. בטוח היית מלגלג ואומר שאנחנו מייצרים את ההיסטריה ולהיות סגור בבית זה גזר דין מוות בשבילך.. לא לחבק אמא או חבר - גם זה לא היה מקובל עליך... אבל היה גם מצב שהורים רבים עבדו מהבית והיו עם הילדים. לא תאמין, גלעד, אך הכול קפא: טיולים, אירועים, סרטים ומסעדות, ואנשים רבים נפגעו כלכלית ונפשית. ביום הזיכרון התבקשנו לצמצם התקהלות ולהביא רק משפחה גרעינית, ונאלצנו לשבור מסורת ולשדר לקרובים לא להגיע. כל יום פתחנו באתרי האינטרנט לבדוק מה מספר הנדבקים ומה מספר המונשמים והמתים, וזה היה גורם משכנע לנקיטת כללי זהירות. והשכול לא נבלע בימים טרופים אלא התערבב והתעצם. גם אם חלפו 21 שנים, הזמן לא מרחם עלינו, גם אם אלו ערימות גבוהות של שנים, עדיין הכאב חד ומעמיק. כשהיית נוכח בחיינו לא חשבנו כמה חשובה כל תמונה, פתק ופסקול, והצטערנו שלא הרבינו לצלם

שלמה וענת קאן
הורים של גלעד ז"ל





אשר מגירא

נפל ביום כ' בניסן תשל"ה
01.04.1975

הימים עוברים השנים חולפות

הימים עוברים, השנים חולפות...
ותחושות הכאב והחלל נפערות וגדלות
הלב כואב, העין דומעת,
והמחשבה עליך אשר, אחי היקר, לא פגה.
בכל צוהר שנפתח מנסה אני לחוש, לגלות, לשמוע ולהכיר את עולמך שהחמצתי.
נוברת אני בתמונותיך, בתעודותיך, במזכרותיך ומנסה למלא את החלל.
יחד עם זאת ליבי מתמלא בגאווה על אחי הבכור שלא הכרתי.
יודעת אני מסיפורים כמה רצית שתהיה לך אחות נוספת,
ואפילו הובלת את אמא לבית החולים ללידתה.
גם ברגעך האחרונים, שבהם ביקרת בבית, הנפת אותי בשמחה מעלה מעלה.
הבטחת לשוב לחג...
לא זכית לשוב,
ואני לא זכיתי להכירך.
הגורל המר בחר לנתק אח בכור אוהב מאחות קטנה שלו שעד היום מחכה ומחכה...
ומבינה שלעד תחיה עם התמונות, הסיפורים, המחנק והגעגועים.
אח בכור יקר שלי,
לנצח תישאר אהבתי אליך,
אל האדם היקר שלא זכיתי להכיר.
החלל שבחיי ימשיך עמי לעולמי עד...
ובליבי פינה לך שמורה בכל יום מחיי.
אוהבת ומתגעגעת אחותך הקטנה מירב.

מירב עידו
אחותו של אשר מגירא ז"ל



רותם אגבר

נפל ביום ל' בשבט תשנ"ט
15.02.1999

הלכת עם סודך

רותם,
על שפת המים,
בנינו אתה והבנות
ארמונות מחול ים.
כל מלך ומלכה
יכלו לחיות בו תקופה.
לשנו את הבץ באצבעות,
חפרנו יסודות, יצקנו עמודים, רצפה וקירות.
בנינו גשרים ממקלות של ארטיק קרח
ומעברים תת קרקעיים סודיים.
פחדנו מהגלים, שייסחפו לנו את הבנינים.
דפנו בצדפים ובאבנים קטנות שהנחנו בכל מגדל וחומה.
חפרת תעלת סתרים, נסתרת מעיני רבים.
שם מול מגדל-האור הנחת בתוך בקבוק את סודך הכמוס
נשבעת, לעולם לא אגלה לאף אחד
לעולם לא נדע את סודך אותו לקחת אתך.

שמואל אגבר
אבא של רותם ז"ל





אהוד גולדל

נפל ביום ג' בסיון תשמ"ח
19.05.1988

המשא הכבד

אני מודדת את הימים במכאובים

משא מכאובים שאינו מרפה לרגע
ולו לרגע קט

וכך אני מודדת עשר שנים -
והמשא כבד יותר וכואב יותר
מאיפה אצבר כוח?

כיצד אוכל למדד את הזמן בזריחות
בזריחות ובקולות נעימים.

בקשה מיושב במרומים

אלי,

אל תביא עלי

ימים של שכחה

גם אם הזכרונות חותכים בבשרי

אנא, אל תקהה את חושי...

גם אם תתן לי ימים ושנים.

אנא אלי - חזקני

להיות רואה וחשה

וזכרת חסדך עמדי.

נכד ממשיך

כמה מילים לנכדי יובל שהולך לצבא:

מוזר מאד שאתה כיום אזרח, שמתפקידו לשמור עלינו, להגן בנשק ובגבורה עלינו ועל המדינה שלנו. על הטוב ועל הרע. אני הקשישה שאהבתי לשמור עליך בכל הזדמנות. יחד עם כל האזרחים בארצנו הקטנה, נתונים בידי בחורים כמורך, שנותנים את כוחם ומרצם לנו.

אתה כבר לא נער. כמו שפיתחת את גופך בספורט ואת מוחך בחומר לימודי, אני מקווה שגם האמת הפנימית שלך תתעצם ותישמר בכל מצב אליו תיקלע ותחיה חיים בעלי משמעות ויהיו לך הרבה שמחות.

חנה גולדל

אמא של אהוד ז"ל

משפחת בן דור - משחק החיים

"רצינו לברוח מבשורת קצין העיר, אך היא הגיעה אלינו, אל מקום העבודה. חסכו לנו את הדפיקה הנוראה על דלת ביתנו", אמר האב, אברהם. עופר, האח הצעיר: "[מושיק ואני] חיינו באותו חדר

"כשטל נשאלה אם היא נחשבת אחות שכולה, היא מיהרה להשיב: "בהרגשה שלי אני כמו אחות שכולה, אף על פי שנולדתי לתוך זה. אני חווה את השכול בדרך שלי"

כל השנים, היינו שותפים לכל דבר. עד היום אני מגשים ערכים משותפים. 'הם' באו לגימנסיה לבשר לי את הבשורה המרה. 'לעזאזל, למה זה קרה לנו?'; שאלתי את ריבונו של עולם".
לכל אחד מבני המשפחה היו חששות ורהורים לגבי מה יקרה בהמשך. איך הם ימשיכו מכאן והלאה? לרחל ולאברהם בן דור (בוכינדר) היה חשוב מאוד להרכיב במהירות ובזהירות את המבנה שנשדק לאחראי האובדן של מושיק, בנם, במלחמת יום הכיפורים. לכל מי שהיה מעורב ב"פירוק" היה ברור שחסר חלק

טל כהן בן דור: "לולא הסיפור לא הייתי פה, אז הרווחתי, אבל מהבחינה שלהחמיץ את כל מה שהיה פה לפני שבאתי, זו החמצה, בטח החמצה".
אנו, חברי מערכת "שיח שכולים", נפגשנו עם משפחת בן דור השכולה במעונם שבירושלים.
ערב רה"ש, הקורונה "לוהטת", ירושלים באווירת חגי תשרי. ריח השווקים, המסעדות והמאפים באוויר, הצמחייה ירוקת-עד והפריחה הצבעונית מטביעה את חותמה בביכורות ובשולי דרכים. חברי המערכת מתרגשים כולם. התחלה חדשה. פעם ראשונה כצוות כתיבה יוצאים לפתוח את שערי ליבם של בני משפחת בן דור. גם אנו, כמו המארחים שלנו, חווינו אובדן. מושיק למד בגימנסיה העברית בירושלים, והוא סיים את המגמה הביולוגית, תלמיד שקדן ומצליח. היה פעיל ורכז בתנועת הנוער "הצופים" והקדיש מזמנו גם לפעילויות ספורט שונות ומגוונות.
מלחמת יום הכיפורים פרצה בהפתעה לכולנו. מושיק, כחניך מצטיין ומועמד לקורס קצינים בזכות יכולותיו וכישוריו המיוחדים, שימש דוגמה לכל חיילי היחידה, סירת חרוב.
מושיק בן ה-19 לחם במבואות העיר סואץ, ובפגיעה ישירה בזחל"ם נהרג. הוא נטמן בבית הקברות הזמני בקיבוץ בארי שבנגב המערבי, ולאחר תום המלחמה הועבר לקבורת קבע בהר הרצל.



משה-דורון (מושיק) בן-דור

נפל ביום כ"ח בתשרי תשל"ד

24.10.1973

אחרי שכל זה קרה..."
כשהיא נשאלת אם הרוויחה מהסיפור או הפסידה,
היא עונה: "במידה מסוימת הפסדתי, ברור". ובאותה
נשימה אומרת, "אני גם הפסדתי וגם הרווחתי,
כי לולא הסיפור, לא הייתי פה, אז הרווחתי, אבל
מהבחינה שלהחמיץ את כל מה שהיה פה לפני
שבאתי, זו החמצה, בטח החמצה".
לדברי ההורים, רחל ואברהם, טל באה לשנות את
המציאות של אח שנותר בודד, ללא אחיו הבכור
שנפל. ואנו, "חברי שיח שכולים", רואים בטל את
החלק החסר בפאזל... מושיק איננו, עכשיו זה רק טל.
טל מדברת בקול ברור: "טל באה קצת כפיצוי".
ומבחינתה "זה לא במובן השלילי, כי אם במובן
החיובי. ההחלטה שקיבלו הוריי היא החלטה מדהימה,
לא מובנת מאליה בכלל, נוכח העובדה שמשפחות
רבות שקעו לאחר האסון ולא הצליחו להתרומם. יותר
מזה, זו החלטה אמיצה". טל מסכמת ואומרת: "אני
שמחה שזה מה שהם החליטו".

בפאזל שבלעדיו יהיה קשה להשלים. האם רחל:
"היה אובדן של מושיק, אבל אצלנו הוא חי... קשה
להצטרף למשפחת השכול, צריך להתרגל לחיות
במצב החדש".
האב: "עופר שלנו נשאר בן יחיד, לא יכולתי לראות
אותו בבדידותו. חשבתי, 'מה אני אומר, מה אני
עושה?' להביא ילד לעולם? אנחנו עדיין צעירים, רק
בני 43. גמלה בליבנו ההחלטה מייד אחרי הנפילה
להביא ילד לעולם.
ואז נולדה טל.
טל מציינת שיש הבדל משמעותי בין להכיר את אחיך
כשהוא חי עימך תחת אותה קורת גג, לבין להכיר אותו
מסיפורים, מהמשפחה, מחברים וממה שכתבו עליו.
הסיפורים האלה עוזרים לה לזהות קווי אופי דומים:
דבקות במטרה, רגישות חברתית, אכפתיות וקווי
דמיון רבים נוספים השותפים לשניהם. ובלשונה:
"התחושה שהייתה כאן מציאות שלמה, סיפור שלם
שקרה פה, שלא הייתי שותפה לו, שהחמצתי. הגעתי





האחים בבית העלמין

בנתה לעצמה את דמותו של מושיק אחיה הבכור, כאתלט, כרץ אינסופי למטרות על-חברתיות וכמדריך הנערץ בצופים. ובשום שלב בחייה לא חשה מעמסה רגשית כ"מילוי מקום". נהפוך הוא, היא רואה עצמה בת מזל לגדול בבית חם, אוהב ומפנק, שמקנה ערכים ושמחנך. היא גם מעולם לא חשה שהיא מחויבת למלא מקום של מישהו. היא כן חשה שמגוננים עליה במהלך החיים בהשוואה לילדים אחרים.

עופר, האח הגדול כעת, מסכם בציוריות: "אם היו שואלים את מושיק מה הוא מאחל למשפחה שתהיה לאחר מותו, הוא היה מאחל שיהיה מודל כזה שיגדל חופשי מכל "משקולות על הכתפיים", וזו טל. כשטל נשאלה אם היא נחשבת אחות שכולה, היא מיהרה להשיב: "בהרגשה שלי אני כמו אחות שכולה, אף על פי שנולדתי לתוך זה. אני חווה את השכול בדרך שלי".

האב, אברהם, שלרוב שתק לאורך כל המפגש, אמר: "היא תמיד המפונקת, כמו שאנחנו רצינו, ובתחביב הצילום שלי היא הייתה הדוגמנית שלי".

ואנו, המתבוננים מהצד, עומדים בפעמים וחושבים – "זו משפחה מעוררת השראה". ■

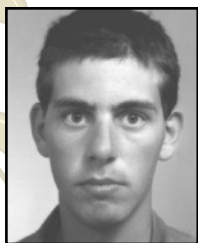
טל רואה בהוריה סוג של השראה ומציינת שפעמים רבות היא נשאלת על ידיהם אם היא מרגישה שהיא חיה בצילו של מושיק, או שהיא באה כפיצוי במובן השלילי. האם, רחל, מבהירה שהשם שלה, "טל", פרט להיותו שם של ברכה, ניתן לה כדי להצהיר כי לטל יהיו חיים משלה. יש לה כל הזכויות של כל יילוד ולא מצופה ממנה לחיות בצילו של האח מושיק שנפל. היא לא צריכה להרגיש שהיא באה "במקום". עופר, הבן, או "הסנדביץ" כפי שהוא מתאר בלשוננו

"עופר: אני עוזר לו פשוט. אני נותן לו יד ועוזר לו, אני גומל לו על העזרה שהעניק לי בילדותי. אני עוזר לו להמשיך את ההשפעה שלו"

המתוחכמת, טוען שהוא "חי לאורו של הצל. לפעמים גם הצל עושה אור. הצל גם מגן עליך", ובכך הוא בעצם מסכם שהוא חי לאורו ולצילו של האח מושיק. אימו, רחל, מתעקשת: "הוא חי לאורו", כמבקשת להרחיק את המושג "צילן".

עופר מוסיף לשתף אותנו ואומר כי "אחת המטרות שלי בחיים היא להשפיע טוב על בני אדם אחרים. גם מושיק בחייו הקצרים השפיע על המון אנשים, והוא עדיין משפיע. אני עוזר לו פשוט. אני נותן לו יד ועוזר לו, אני גומל לו על העזרה שהעניק לי בילדותי. אני עוזר לו להמשיך את ההשפעה שלו".

מדבריהם עולה שמושיק היה מענטש, וכן נחקק במשפחה כאיש הטוב המעניק לסובבים אותו. טל, שנולדה אחרי מלחמת יום הכיפורים, מצהירה כי



גיא אליאש

נפל ביום ט"ז בתשרי תשמ"ח
09.10.1987

געגוע מתמשך

בְּכָל בֶּקֶר
אֲנִי יוֹרֵד
למַטְבָּח
ופוֹתֵחַ אֶת הַדָּלֶת.
אֲחֵר כֶּךָ
סוֹגֵר אֶת דָּלֶת הַרְשָׁת
אך לֹא נוֹעֵל.
מְתִישֵׁב עַל הַכֶּסֶּא
וּמְחַכָּה.
עוֹד מַעֲט גִּיא
יִכָּנֵס.
הַדָּלֶת לֹא נִפְתַּחַת...
אך גִּיא אֲתִי.

אברהם ודבורה אליאש
הוריו של גיא ז"ל



מיכה (מיכי) גוטליב

נפל ביום כ"ח בשבט תשנ"ז
04.02.1997

הנר שלנו

הנר שלנו הוא נר התמיד, אני ונרי לכודים יחדיו בשכול הנורא.

הוא הנר הדולק בכברת קרקע בבית העלמין הצבאי, בבואי אחדש את להבתו ואדבר אליך בני שלי מיכה.

בשיחה שאת הדברים לא שומעים, אלא רק אני ואתה מיכה. בהרכיני ראשי אל הכרית, בהיותך נעדר ממפגשי המשפחה. על בן אחותך שהתגייס לצה"ל, על בן אחיך שעלה למצוות, שניהם אחיינים שלך. שניהם נכדיי האפופים באהבת משפחה, רק אתה כל כך חסר לנו, עדיין לא הספקת לגדל משפחה בטרם נלקחת. קולותינו המדברים בלחש, רק אתה ואני שומעים, כשאני יושב שפוץ אליך וקולך בוקע מכרית האבן, המונחת מעל ראשך.

יודע אתה, אני איתך, כל העת איתך. כשאני לבד, דמותך עולה לנגד עיניי. אפילו שנתי לא שקטה בהיותי מצפה להופעתך, לסיפורי עבר, אירועים מתפרצים ושנינו צועדים ביחד ולא נפרדים.

לפתע הבזיק האור, השחר הפציע. בעיניים נדהמות והכול נעלם כלא היה. כן זו המציאות, רחשי הלב הומים.

מיכה לא יחזור. כאב, געגועים ויגון ילווני, אלו חיי.

יעקב גוטליב
אבא של מיכה ז"ל





דניאל הרוש

נפל ביום א' באדר ב' תשס"ג
05.03.2003

התמונה בסלון

התמונה בסלון, אותה התמונה ממנה קורנת דמותך, התמונה שעליה כולנו מביטים בקידוש ובליל הסדר כשסבא מזכיר אותך.

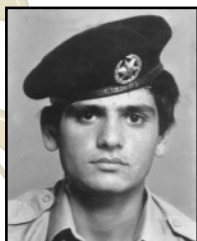
לא הכרתי אותך אבל מרגיש לי שאתה איתי בכל רגע כאילו היית שם תמיד - כשנולדתי, בבת המצווה שלי, בצו הראשון ובכל דרך שהולכת - מרגישה אותך איתי. חשבתי פעם שלרגע קט תצא מהתמונה ותלטף את שערה של סבתא, או תנגב את הדמעות של סבא, רק לקצת, לרגע של נחמה.

כשהייתי קטנה עוד האמנתי שזה יקרה.

אני מלטפת את שערה של סבתא ואת הדמעות של סבא ויודעת שאתה מלמעלה רואה ושומע אותי, הדוד שלא הכרתי, הדוד מהתמונה.

הדר פיניאן

אחיינית של דניאל ז"ל



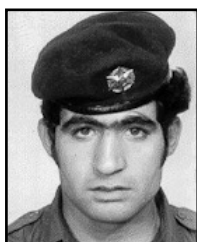
פואד זידאן

נפל ביום ה' בטבת תשמ"ז
06.01.1987

השכול הבא...

פואד זידאן

פואד נולד בשנת 1967 הוא הבן הבכור שלנו, לפואד היו חלומות רבים. רצה לסיים את לימודי התיכון וללמוד קרטה, רצה חדר כושר בכפר, רצה ללמוד אומנות לחימה ביפן. נשמה חרוצה ואנרגטית. נשמה טרייה שלא הספיקה לפרוס כנפיים. פואד נפל בעת שירותו בשנת 1987 חודשים ספורים לפני האינתיפאדה הראשונה. זמר רב עבר מאז שעזב... אך הוא כל כך נוכח. בכל בוקר עם כל רוח שנושבת הוא נוכח, בתחילת כל חורף, בכל פעם שצעיר עובר ברחוב, הוא נוכח. ומה נשאר בסופו של יום... עוד מלחמה ועוד חרטה, והשכול הבא מחכה בדלת. לו הזמן ועימו התקווה, שמישהו מהשניים יחלץ אותה.



סאלח-גבר חמדאן

נפל ביום י"ז בתמוז תשל"א
10.07.1971

סאלח חמדאן

בשנות ה-70, סאלח חמדאן (הדוד של פואד וסאלח מצד האמא) נעלם מהבסיס כאשר היה בעת שרות חובה. סאלח, בן ה-19, כאשר הלך או רכב על האופניים, מוסיקה שקטה הדהדה לה ברוח ביום ובליל נעלם ולאחר חיפושים אחריו מצאנו גופה עזובה. עד היום איננו מבינים למה ואיך. ואז האל שלח לנו תינוק וגם לו קראנו סאלח, כי כל כך השתוקקנו שהשם הזה שוב יישמע ויורגש, כי רצינו שהזיכרון של סאלח הדוד לא ידעך. זה מה שבסך הכל רצינו. אך לא ידענו שלסאלח הדוד וסאלח הבן יהיה אותו גורל ומה נשאר בסופו של יום גורל אחד וידיד אחד שנקרא בכי.



סאלח-כאמל זידאן

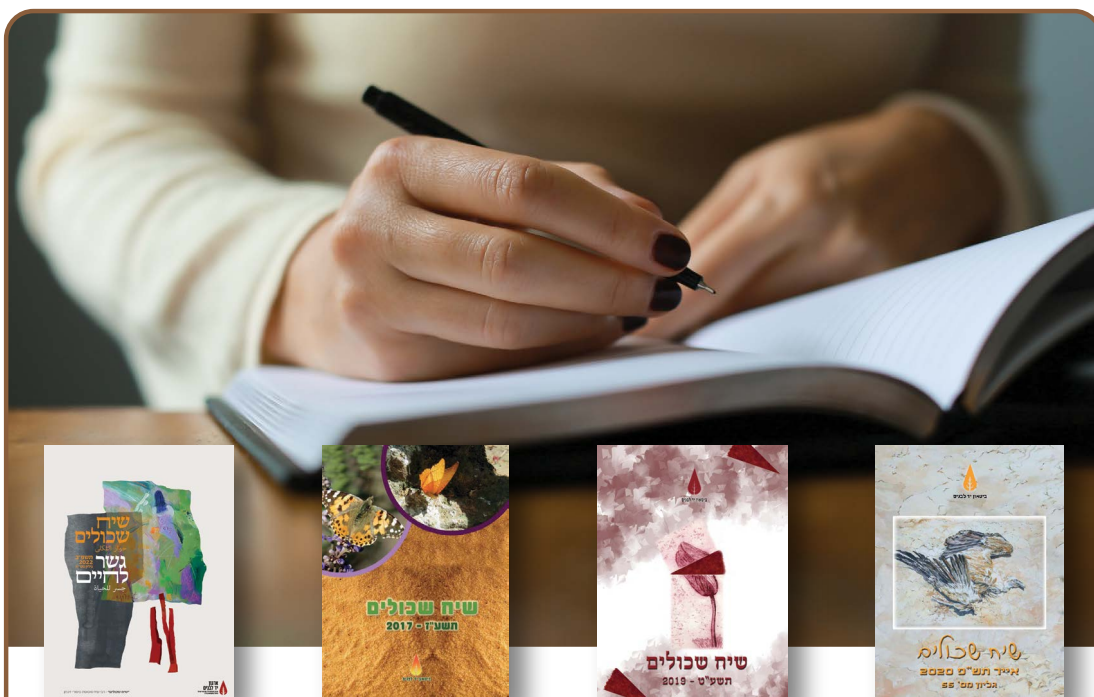
נפל ביום כ"ט באדר תשנ"ו
20.03.1996

סאלח זידאן

התנגדנו, וכל החששות שלנו התממשו. סאלח זידאן הבן שלנו, נפל בלבנון בשנת 1996. אין מילים לתאר את הכעס הדחוס בתוכנו בגלל הפספוס שלנו, שאולי לא התנגדנו מספיק, שאולי... ואולי. כמה חסרי אונים אנחנו מול המלחמה, מול המוות, מול האובדן שלך, של אחיך ושל הדוד שלך. סאלח הוא פצע חי, פצע שפותח את הפצעים האחרים. מאז שעזב הכל השתנה. נשברנו, איך פספסנו... כעסנו, כאבנו, קשה. כל דבריו נארזו, האופנוע שהיה לו הוכנס למחסן. הכל השתנה. השנה החלטנו להוציא את האופנוע מהמחסן אל תוך הסלון. הוא נוכח, הוא איתנו, בכל בוקר, עם כל רוח שנושבת הוא נוכח. תחילת כל חורף, בכל פעם שצעיר עובר ברחוב הוא נוכח. זה מה שנשאר בסופו של יום. לא עוד...

סלמה וכאמל זידאן
הורים של פואד וסאלח ז"ל





"שיח שכולים"

ארגון יד לבנים מזמין את בני המשפחות השכולות והחברים לכתוב לחוברת הקרובה של "שיח שכולים" שתראה אור לקראת יום הזיכרון התשפ"ג.

מדי שנה, בסמיכות ליום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, מפרסם ארגון יד לבנים חוברת "שיח שכולים". החוברת כוללת קטעי שירה וסיפורת מרגשים, פרי יצירתם של בני המשפחות השכולות: הורים, אחים, בני משפחה וחברים. החוברת מבטאת את רחשי ליבם של הקרובים, פותחת צוהר לעולמם של הנופלים ומשמרת את זכרם.

אנו מזמינים אתכם לכתוב לחוברת "שיח שכולים" שהפכה ברבות השנים לנכס צאן ברזל בחברה הישראלית.

בואו להיות שותפים למפעל החשוב הזה.

ניתן לכתוב גם בערבית, אנגלית, אמהרית ורוסית. את הטקסט יש לכתוב על עמוד אחד בלבד בגודל A4 ולשלוח למזכירות מערכת "שיח שכולים", לידי יוני פישר, עד 23.02.2023 באמצעות כתובת הדוא"ל או מספר הפקס המצורפים.
דוא"ל: yochi@yadlabanim.org.il
מספר פקס: 03-5629354



איה מלאכי

נפלה ביום כ"ח בשבט תשס"ב
10.02.2002

התקפת מחבלים קטעה חיים

אחד הזיכרונות החרוטים באוסף זיכרונות הילדות שלי הוא – האנדרטה לזכר הנופלים בכפר הס. בילדותי ביליתי הרבה חופשות אצל סבתי שושנה ז"ל שגרה במשק של דודי דב שפינר ז"ל. בימים של קיץ, בצהריים, המבוגרים הולכים למנוחת צהריים ואני מתחמק בשקט מהצריף של סבתא לשוטט, משחר להרפתקאות וגילויים. אחד המקומות היה הגן של כפר הס, שבו ממוקמת האנדרטה לזכר הנופלים. התחושות ליד האנדרטה היו חזקות מאד, המקום כל כך שקט, במיוחד בשעת צהריים בקיץ, האוויר עומד, באוויר ריחות של כפר – ערבוב ריח הלול עם ריח הרפת, השקט מופר על ידי זמזום של זבוב עצבני או משק כנפיים של יונה שמשפרת את תנוחת מנוחת הצהריים שלה על עצי הברוש המקיפים את המקום, או גם קרקור של תרנגולות מאחד הלולים. מחשבותי באותו מעמד היו עצב עמוק משולב עם פחדים: חשבתי לי על ההורים של הנופלים, מחשבה שגרמה לי זעזוע, ומחשבה על הנופלים שגרמה לי לפחד. הרושם שהמצבה עשתה עליי היה חזק מאד. הנה גורלנו מונח כאן לפני כולם-

עברו להן כ-50 שנים ואני מאבד את ילדתי הקטנה איה ז"ל בהיותה משקית חינוך בחיל חימוש בדרום. אותם בני כפר הס נשלחו למשימה ולא חזרו, איה הייתה בכנס משקיות וקצינות של חיל חינוך, הלכה בהפסקה לארוחת צהריים, והתקפת מחבלים רצחנית קטעה לאיה את החיים. מאותו היום חיינו הם חיים אחרים, היו חיים לפני ויש אחרי.

איה ז"ל בת זקונים של אתי ז"ל ושלי, הבת הקטנה שנולדה בראשית ההקמה של מושבנו באוגוסט 1983. איה נותרה איתנו לבד בבית, אחיה ואחיותיה עזבו את הקן. עם לידתה החזירה אותנו לאחור, לתקופה של שוב הורים צעירים המגדלים תינוקת.

שוב חוונו את השלבים של הורות, המלווים את הילדים מהפעוטון, הגנים, בית הספר, פעילות בתנועת נוער, הדרכות, קורסים, טיולים, גיל התבגרות, חברות, חברים, הכול - כל שיש להורים מאושרים לילדה כה מדהימה. ילדים הגדלים עם הורים מבוגרים יותר וגם נשאים איתם לבד בבית, גם הופכים ליותר חברים שלהם. איה הייתה גם בת וגם חברה טובה ודואגת לאתי ולי. איה הייתה מגיל צעיר מאד בוגרת בחשיבה. איבדנו בת, אחות וחברה כל כך טובה ודואגת לכולנו, כה מקסימה, חברית ותלמידה מצטיינת, אצילית מאד בנפשה ורוחה.

איבדנו ילדה כה שמחה ומלאת חיים וחיוכים וכל כך אהובה על כולנו. והנה אנחנו לרגלי האנדרטה של מושבנו, מול שלושה שמות חרוטים של יקירינו. אני בחיפוש מתמיד אחר השמחה של פעם, של הלפני - נחמה ענקית יש בנכדים, ועל אהבתם הענקית אליי, אני מודה בכל יום לאל ולהם.

יוסי אביאיה מלאכי
אבא של איה מלאכי ז"ל





יואב הרשושנים

נפל ביום כ"ו בשבט תשנ"ד
07.02.1994

זרעא חיִא וְקִימָא (יואב חי וְקִימָא)

אמר רבי יוחנן: יעקב אבינו לא מת...
מה זרעו בחיים אף הוא בחיים (מסכת תענית דף ב' עמוד ב')

שואלים אותי: כיצד מתבטא חסרונו של יואב בחייו?
ואני תוהה.
עשרים ואחת שנים, ארבעה חודשים ושלושה-עשר ימים
חי יואב בינינו.

ואני שואל: העוד יואב חי?

ומהו זרע?

זרע הוא מה שמטמן באדמה ומנבט, וממנו צומחים
צמח, שיח ועץ.
הוא גדל ומתפתח, ודומה למקור שממנו הוא נפוצ.
מקבל את כל התכונות של המקור,
את המראה, את היכולות ואת החזקות - את המורשת.
כך גם האדם. כך גם יואב.
יואב ידע להפיץ את זרעו בעולם.
ממנו למדו, אותו חקו, לו דמו.
חסרונו הוא פיזי, גשמי,
אך הוא אתנו, הוא בתוכנו, בחיינו.
מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים.

אז האם יש עוד טעם לשאלה הראשונה?

עוד יואב חי!

אך כמה ימים הוא היה אתנו?
כמה ימים הוא באמת היה אתי?
ובמיוחד בשלוש השנים האחרונות לחייו.
הרי הוא היה בצבא.
וכשהגיע הביטה לחפשה, הוא קפץ לחברים,
הוא יצא למסעות, לריצות, לסנפלינג, לבלוי, ועוד.
אפשר לספר אותם ימים בעשרות, אולי במאות,
אך לא רבים הם, הימים.
אבל עתה, מאז שפסע מהעולם הזה לעולם הבא,
הוא יום יום אתנו. הוא יום יום אתי.
הוא אתי בבית, הוא אתי בטייל, הוא אתי בגנה,
הוא אפילו מטיל אתי בחו"ל.
עשרים ושבע שנים, שני חודשים ושמונה ימים אנו כבר
ביחד.
עשרים וארבע שעות, כל היום.

שילה הרשושנים
אבא של יואב ז"ל



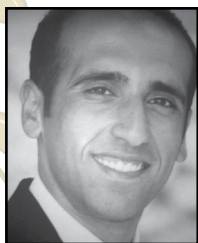
שי-אבשלום ארכלי

נפל ביום ח' בכסלו תשנ"ב
14.11.1991

חותם

כצפור
אוספת זרדים רכים,
לרפד באהבה היותך,
מלקטת פרוורים,
להזין ספורך.
אורגת קורי געגוע,
שוזרת פתילי חסר,
אוגדת חיך להמית קול.
אוספת אלי שאריות,
קושרת חוטי זכרון.
מאחה את שהותירו
חבוקך האמיץ,
דמותך התמירה.
נחישות בחירותך,
היותך, דרכך.
חשה צרך לגעת
בגחלת חיך,
ולהצרב שוב ושוב.
מבקשת מהזמן שהות,
לחוש מהות.
חוקקת אותך
כשי, לשיר.
חתום, בלבי.

יעל ארכלי
אמא של שי ז"ל



חסן אבו עאסי

נפל ביום ו' בטבת תש"ע
23.12.2009

חסן שלי איננו

12 שנים בלעדיך בן יקר וזה עדיין מרגיש שהתאריך 23/12/2009 היה אתמול, אותו תאריך שנלקחת ממני, אותו תאריך שהבטחת להתקשר ולא התקשרת... אותו תאריך שבו הבנתי שלא אראה אותך יותר עוד לעולם. אותו יום פשוט נודע לי... שחסן שלי איננו עוד. אותו יום כשהודיעו לי את הבשורה המרה בכל זאת ניסיתי להתקשר אליך ולשלוח לך הודעות שתענה לי... אבל לא ענית... לא חזרת...

12 שנים בלי לדבר איתך, לאכול איתך, להתייעץ איתך, אפילו טיפה להתווכח איתך. 12 שנים של געגוע אינסופי ולב קרוע למיליון חתיכות. 12 שנים הריקנות הולכת וגוברת. 12 שנים שואלת את עצמי למה אתה ולמה דווקא המשפחה שלי... 12 שנים אתה לא כאן איתנו.

המשפחה לא אותה משפחה שהייתה פעם, למבט של כל אחד מאיתנו, אם תסתכלו טוב בעיניים, נוספה טיפה של עצב, שהמשמעות שלה היא לאבד בן, אח, אבא... טיפה גדולה של עצב כל כך גדול שילווא אותנו בכל צעד בחיינו. 12 שנים שבהן אנשים אומרים לי "תהיי חזקה", "את חזקה" לא, אני לא חזקה, ואין בי כוח, לא יכול להיות בי כוח כשלקחו ממני חלק כל כך גדול מהנשמה שלי, מהגוף שלי. ומהלב שלי.

לפעמים אני יושבת ושואלת איך נלקחת בגיל צעיר כל כך ביום ההולדת ה-30 שלך? מה כבר עשיתי שמגיע לי עונש כה גדול? אבל במבט מסביב אני רואה את המשפחה הנפלאה, את הילדים הטובים שלי ומנסה להלך בין הטיפות ומסתכלת מעלה ומבקשת מאלוהים שישמור לי אותם אחד אחד. כל יום וכל לילה מספרת לך, בני, כמה אני אוהבת אותך. האם אתה שומע? אני אהיה בסדר, אמא בשביל האחים, בשביל אמיר. רק תנוח על משכבך בשלום ובשלווה. אוהבת אותך ואתגעגע עד יומי האחרון.

נבילה אבו עאסי
אמא של חסן ז"ל



אסף אקשטיין

נפל ביום י"ב באדר תשנ"ד
23.02.1994

חצי כנף שיש לי על החזה היא שלכם

כזאטוט – "ארנסטינה-בלנקה" הייתה החברה הכי טובה שלו. כשביקשה לצאת, היה פותח את הדלת, ויחד הלכו לדשא שבגן. שם, בפעם הראשונה, ראה מטוס בשמיים.

כילד – בחדרו הקטן, ועל השולחן מול החלון הפונה לשמיים, החל לצייר מטוסים. אחד ממריא על המסלול, אחד נוחת ומוריד נוסעים, אחד חונה על ענן ואחד מתדלק על הקרקע.

כנער – עמד על החוף ליד קו המים, מרגיש איך הגלים מרטיבים את כפות רגליו, כשהעיף עפיון דמוי מטוס שבנה במו ידיו, מדמה עצמו יושב בתוכו וממריא אל על.

כבוגר – התעניין מה זה כוח עילוי, מה זה גרר, ואיך מדחף מטוס פועל.

כגבר – בגמר קורס טייס כשהרמקול אמר את שמו ברור וחזק: סג"ם אסף אקשטיין. הוריו היו גאים יחד אתו. במכתב תודה שכתב להוריו למחרת הטקס, הדגיש את הפסקה "תדעו שחצי כנף שיש לי על החזה היא שלכם ואני נושא אותה בהשאלה" וגאוות הוריו הייתה שלמה.

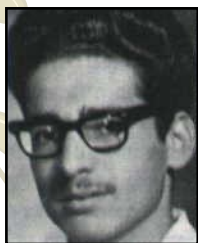
הוציא רישיון נהיגה לאופנוע. הצטרף לחבורת "אופנוע של טייסים", חבורה שטיילה בסופי שבוע במשעולי הנגב. היה חוזר שרוט, חבול, מכוסה אבק. אך מאושר.

הוא רק לא לקח בחשבון שהאופנוע על הכביש יותר מסוכן ממטוס.

כש"ארנסטינה-בלנקה" מתה מזקנה, כדרכם של כלבים, אביו נטל את הגופה הקטנה וקבר אותה ליד קבר בנו. כדי שלא יהיו לבד.

מרדכי אקשטיין
אבא של אסף ז"ל





אבשלום שטיין

נפל ביום ד' באדר א' תש"ל
10.02.1970

יד לאבשלום

שהקדשנו לזכרך "זוכרים את אבשלום", הנמצא בבית יד לבנים, בספריה הלאומית בירושלים, בבתי ישראל ובספריות שונות ברחבי הארץ, ובחבורת "שיח שכולים" אתה מתחבר למשפחות ישראל וליקיריהם, וודאי מרגיש אתה עמם כבן משפחה אהוב. ולרגע זכרתי את אמא שלנו, רחל-רות ז"ל. והרהור חלף והרעיד לבבי: לו אמנו הייתה בחיים הייתה מחבקת ומנשקת אתכם, כי טקס זה היה עבורה לנחמה ולזיכרון חי ונושם לבנה האהוב שהלך ולא חזר. ואתם החולקים עמנו את זכרו החזרתם לה אותו, עטור פרחים וכבוד מלכים – זיכרון שהפך מציאות חיה עבורה. ולו אף לרגע קט. אמנו, באהבתה הגדולה לצבא ההגנה לישראל ובתחושת גאווה כי בנה אבשלום שומר על המולדת, נהגה לשלוח לחבריו ליחידה בחוזרו לבסיס מטעמים ממטבחה, פירות ופרחים מגינתה. הרי אמא רות-רחל ניצולת השואה עלתה למולדת לבנות ולהיבנות בה, והאמינה שהנתינה בנפש חפצה היא הקבלה, ובזיכרון ובגעגועים לבנה החייל, שנפל בתקופת השירות, נתן לה צבא ההגנה לישראל לנחמה את ההווה ואת העתיד. אשריך, אמא, שזכית לבן כמו אבשלום, שהלך לאור דרכך ומשנת חיך ונתן את חייו ונפשו למען הגנת מולדתנו.

תמר בן מנחם

אחותו של אבשלום שטיין ז"ל

חודשים רבים לא משה מנגד עיניי תמונת טקס הזיכרון שערכנו בקרית שאול ביום השנה ה-50 לנפילת אחינו אבשלום משה (אבי). איזו אהבה, איזו רגישות ודבקות בחייל הצעיר, שהלך לעולמו בטרם עת. לו חלקת, אבשלום, עמנו, עם בני משפחתך, חבריך ומוקיריך, את ברית האחים ואחוות האדם הנפלאה הזאת, ודאי היית, אחינו, מחבק ומאמץ את כולנו אל לבך ברגש של אח ורע, כי בטקס ההתייחדות עמך היינו למשפחה אחת. ולכן תודתנו לך, אחינו, שבאהבה השלוחה אליך, הפכנו בזכותך לעם אחד אהוב וזוכר... תפילת החזן הצבאי, זרי הפרחים הרעננים, שירי ארץ ישראל ברקע, הכיבוד הערב לחך, השיחות שקלחו מלב במעמד זה והקטעים שקראנו ממגילת חייך הכתובים עלי הספר ("זוכרים את אבשלום"), כמו אירוע חגיגי לכבוד יום חג ומועד לכל בית ישראל. ואכן כך חשנו כולנו... הרי אלינו התכוונו חכמים ומורי הדורות באומרם "חבל על דאבדין ולא משתכחין". הרי כולנו הרגשנו שיום זיכרון זה ארוג ושזור במסכת כל הימים, בכל הזמנים – לזיכרון של נצח ישראל. אכן דמותך, אבשלום, מתנוססת כדגל, בכל שנה מחדש, מדור לדור, גם דרך דברי העדות החיה של מוריי ומפקדיי, של בני משפחתך וחבריך ליחידה ולספסל הלימודים – החקוקים ושמורים לעד בסדר



ישראל נפתלי

נפל ביום ט"ז בתשרי תשל"ד
12.10.1973

יום הולדת עץ אלון ואלה

אלון ואלה

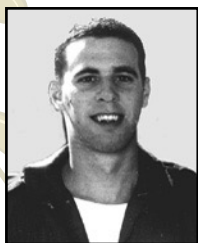
אל על נשאה צמרתם
ענפיהם כרוכים שרגו שריגים, עליהם זה בזה סבוכים
מטר וטל אותם הרוו, ממעין החיים רוו.
רוחות שמים בין ענפיהם שרקו שריקתם.
בעלי כנף זמרו זמרתם
שמש ברכה ובעדנה לטפה צמרתם.
שמים בתכלת וארגמן, חבקו
הבטיחו הבטחתם.
המחר שבעתים יאיר זהרו
והשמש תזרח.
שפתם המיוחדת כנצן הלוחש לפרח כי יפרח.

לפתע שמים קדרו, האפל אדרתו פרש,
את עץ האלון גדע, במזמה אשר חרש.
המתה הרוח, שרקה, בסער רחשה,
האלה בנהי ודמע סודה לחשה.
אמא אדמה לחיקה אספה
עלים וענפים בקול המיה חרישי,
לכה נועדה מימי בראשית.
שמש אורה נסדק ברום,
באפלה נעטרף יום.

בעלי כנף סביב הגדם עטו,
כ"ג שנים באבם נגדעו
כך במקורם חרטו.
והאלה זעקה מכל עבר,
בקול זעקה מרה בקול שבר.
בצערה וביגונה אפופה,
צמרתה נשטחה, ראשה כופפה.
מאז בענפיה מגוננת על זה הגדם,
כמזבח בקדשתו, במקדש בימי קדם.
שלא יפגע משני הזמן ולא ישכח
זכרו של צבי ישראל רע ואח.
יום הולדתו תמיד יהיה חסר מאז לכתך אחי
ישראל תאומי.

בת ציון בכר נפתלי
אחות של ישראל ז"ל





עפר שורץ

נפל ביום י"א בניסן תשנ"ו
31.03.1996

ילד יקר שלי

מיאנת לצאת ממני, כי חשת אולי שזמנך בחוץ יהיה קצר,
אך אני שכל כך רציתי אותך לא ויתרתי,
דחפתי אותך לצאת מרחמי לאוויר העולם.
המוות שלך לא יוכל לקחת מאיתנו
את הזיכרונות, הגעגועים והאהבה אליך.
על המצבה רשמנו
"לא מי שהאריך ימים חי הרבה
כי אם מי שהרבה להרגיש את החיים"
הספקת להרגיש את החיים ב-25 שנות חייך -
בצבא, באהבה וכמעט גם להקים משפחה.
נפלת 5 חודשים לפני הנישואים.
עברו מאז נפילתך 26 שנים.
שנים שבהן אחותך ואחייך הצעירים הקימו משפחות
וזכינו לחמישה נכדים מקסימים - הנכדה הבכורה קרויה עופרי.
הם כמובן מכירים אותך היטב מהסיפורים שלנו.
ליבי כואב על ההחמצה שלך ושל כולנו. איזה בן, בעל, אבא ודוד יכולת להיות.
חושבים כל הזמן עליך ולא שוכחים.

רותי שורץ
אמא של עופר ז"ל



דוד (דידי) אילוז

נפל ביום כ"א בשבט תשס"א
14.02.2001

כבה האור

לדידי האהוב בעל החיוך שלא נגמר,
כשהלכת כבה בי האור בני יקירי,
הזיכרונות והגעגוע מכים בנו שוב ושוב.
ילד אינטליגנטי וגאון מחשבים ומקצועות המדע,
בתחום הספורט כדורסל היה חלק בלתי נפרד מחייך,
רוח ההתנדבות ושמחת החיים שבהן הדבקת את כולם,
השארת חותם בכל דבר שנגעת בו.
לעוד שנים רבות תישאר בזיכרון של המון אנשים.
הנכדים והמשפחה תמיד מדברים איך הוא היה מגיב אם הוא היה פה,
הכל השתנה מאז שעזבת.
חדרך מסודר להפליא, מלא בגביעים ותעודות הוקרה,
חדר של שקט, עצב וגעגוע, נר נשמה שדולק מהיום שעזבת.
לאורך תמיד נלך, נדבר, נבכה ולעולם נזכור.
ילד שלי, אתה נמצא עמוק בפנים:
ברגשות, במחשבות ובזיכרונות, ומשם אף פעם לא תצא.

"בְּכָל רֶגַע חוֹלֵף
דְּיוֹקֶנְךָ מְשִׁתֵּלֵב
בְּשִׁיחָה שֶׁל הַלֵּב
אֵין מְלָה מִיִּתְרֶת
הֵן תַּכְנִיט
פְּתָאוּמֵי כְמוֹ נֶס
בִּידֶךָ לִפְיִס
אֶת עֶקְצוֹ שֶׁל הָעָרֶב"
(מתוך השיר "עד שנשיב" / רחל שפירא)

תמר אלימלך
אמא של דוד (דידי) אילוז ז"ל





עמרי טל

נפל ביום ה' באב תשע"ד
31.07.2014

לאבד בן

לאבד בן במלחמה גורם לך להתכווץ.
להתכווץ אל הנפש פנימה ולהתיסר בשתיקה.
הבדידות שלך מול חדלון הבן המת
מגבירה את תחושת היתמות לנכח האמת.
האמת המרה שהגורע מכל כבר ארע.
לך לא נותר, אלא לנדוד במישורי הזכרון
ולתהות על אותו רגע אחרון, שקטף את ילדך,
לקח אותו ממך.
הותיר אותך להתיסר בכל יום שעובר
שבו אתה מחכה לנס
שמתממה ומתמוסס,
לחכות לעוף השמים שיוליך את הקול ויבשר
שהבן חוזר, הבן חוזר.
הותיר אותך לעטות מסכה מחיכת בפה פעור,
מסתירה מאחוריה את הכאב העצור.
הותיר אותך לשחק את משחק החיים
כחיל מימן שלא נכנע לכאב הזמן
כחלק מהמשחק כמובן

אסתי טל
אמא של עמרי ז"ל



יעקב משה בלום

נפל ביום כ"ד באב תשס"ג
22.08.2003

אזעקת האבל

אני זוכרת את ערב יום הזיכרון לחללי צה"ל בשנת 1993, שלוש שנים אחרי שמשה נפצע. שלוש שנים אחרי שאמרו לנו הרופאים, שאין סיכוי שמשה יתעורר מהתרדמת, שהוא ינשום רק בעזרת מכונת הנשמה, ושיהיה משותק ארבע גפיים. סיכמו הרופאים, שלו הם היו במצבו של משה הם היו מעדיפים לא לחיות, ויעצו לנו לתת לו ללכת, לטובתנו ולטובתו.

עמדנו בבית, ביום הזיכרון ההוא, שלוש שנים לאחר שנפצע, בחדרו של משה, ליד מיטתו, וחיכינו לשמוע את אזעקת האבל לחיילים שנהרגו. משה חיך אלי, ואמר: "אנו צריכים לכתוב מכתב לראש הממשלה ולהציע לו שבשנה הבאה תהיה אזעקה מיוחדת גם עבור חיילים שנפצעו." וליבי נשבר. כמה קרוב היינו אנחנו שאזעקת האבל הזה תזעק גם עבורו. הסתובבתי כדי שלא יראה את דמעותיי והודיתי לאלוקים שהחזיר לנו את משה כמו שהיה לפני פציעתו. אכן משותק, אכן מונשם לחלק נכבד מהיום, אך חכם, חמוד, מצחיק, מלא שמחת חיים, וכמונו, מלא בתקווה שיחלים.

אני זוכרת את ערב יום הזיכרון בשנת 2004. חיכינו לשמוע את אזעקת האבל עבור משה ועבור החיילים האחרים שנהרגו, בחדרו הריק של משה, ליד המקום שכמה חודשים קודם לכן עמדה מיטתו, וליבי נשבר. אלוקים החזיר לנו את משה ליותר משלוש עשרה שנים, לאחר שנפצע, רובן שנים של תקווה, עשייה ורוח מרומם. שנים שבהן צייר משה ציורים יפים בעזרת הפה והציג את עבודתו בתערוכה בבית הלוחם. בבית הלוחם הוא הצטרף גם לחוג לקליעה למטרה. בנו לו רובה מיוחד, שבו הוא היה יכול לכוון בעזרת ראשו ולירות בעזרת כתפו. משה למד באוניברסיטה ובבית, התחבר עם האנשים הטובים שעבדו אתו, נהנה לדחור בכיסאו החשמלי, בשבילים שבשכונה, לטייל, לערוך קניות ולבלות איתנו. ואנו זכינו להתפעם מכוחו ומגבורתו, משמחת החיים ומעידודו, ממתיקותו ומחוש ההומור המיוחד שלו.

היום, כמעט תשע עשרה שנים לאחר לכתו של משה, אנו מתגעגעים אליו מאוד, ואל המשפחה הנפלאה שהוא היה יכול להקים, ומתפללים שכל חיילינו, בכל התקופות, יחזרו לביתם בשלום.

ברברה בלום

אמא של יעקב משה ז"ל





ניסן שלו

נפל ביום י"ח באב תשס"ו
12.08.2006

לניסני שלנו

השורות את התנגדותו לדרך המלחמה שבה השתתף בעל כורכו. בסיפור עצמו הוא מציג את דמות הנסיך שאינו מוכן לקבל את המוסכמות של עולם המבוגרים. לא מוכן לקבל את הדברים כהווייתם ושואל שאלות שאחרים אינם שואלים. הוא מנסה להעמיק בשאלת משמעות השלטון והכוח. הוא מערער על הפעולות השגרתיות והאוטומטיות של היומיום, שנעשות על ידי בעלי תפקידים שונים. החלק שבו הטייס מצייר תיבה שבתוכה לכאורה נמצאת הכבשה, שאותה ביקש ממנו הנסיך הקטן לצייר, הזכיר לי את היכולת שלך לראות דברים מחוץ למסגרת, ומתוך זוויות שאנשים אחרים בדרך כלל לא חושבים עליהן. לאורך הסיפור אני רואה אותך במקומות רבים נוספים. הסיפור מזכיר לי אותך בדרך שלך שלא לקבל את המוסכמות כהווייתן. את ההסתייגות שלך מרוטניות, שבאה לידי ביטוי בחיפוש התמידי שלך אחרי העניין, החידוש, הגיוון, ה"מעבר". מזכיר לי אותך ביכולת לעמוד מול בעלי סמכות ולאתגר אותם מול המציאות. חושב לעצמי אילו רק היו מקשיבים לך בזמן המלחמה. אז אולי. אולי.

רגע לפני סוף הסיפור אומר הנסיך הקטן לטייס: "לבני האדם יש כוכבים שונים זה מזה... אבל כל הכוכבים האלה שותקים... לך יהיו כוכבים שכמותם אין לשום איש. אני הרי אגור באחד הכוכבים. אצחק באחד מהם ועל כן בלילה כשתביט לשמיים... לך יהיו כוכבים שיודעים לצחוק. ואז קם. וצעד צעד אחד... הוא לא צעק. הוא נפל לאט לאט... אפילו לא שמעו כלום בגלל החול".

ואני, גם קצת כמו אותו תיאור בסיפור, מסתכל לי בלילות על הכוכבים, חושב עליך, ומחייך. שלום אחי, ביום מן הימים נתראה בכוכב שלך. אוהב עד אין סוף.

יותם שלו

אח של ניסן ז"ל

כל המחשבות על מהות החיים והווייתם מתחדדות בסיטואציה המוזרה שהעולם נקלע אליה בחודשים האחרונים עם הקורונה. סיטואציה שגורמת לרבים להתבונן יותר פנימה ופחות החוצה. זה יוצר תקופה מוזרה, שבה ציינו את יום הזיכרון בהרכב משפחתי, וכך גם את האזכרה. אצלי זה מאד מזקק את הרגשות. את הכאב של האובדן, לצד עוצמת החיים, שהביטוי שלה אצלי מתקשר באופן הכי ישיר לזיכרונות ממך ואתך. ואני מתגעגע כל-כך. אחרי שנהרגת היה לי ממש קשה לראות את הדירה בלעדיך בימים שאחרי. החיים כאילו ממשיכים, אתה אינך, והכול נשאר עומד במקום, דומם. והדברים האלו שמונחים בדירה הם שלך, והם חלק ממך, אבל מה באמת המשמעות, הרי הנפש מגדירה את האדם. ורציתי לקחת איתי חלק ממך, אבל הרי החפצים הם לא ממש אתה.

בסוף בחרתי כמה דברים: מכנסי בגד ים, שהזכירו לי את השחייה המשותפת שלנו בבריכה באוניברסיטה, חולצה תרמית, שהייתה חלק מהסקי שלנו, חולצת רכיבה, שסימלה את תחרויות האופנועים שבהן התלוויתי אליך, עציץ שלך, שסימל בשבילי צמיחה וחיים ודיסקים שלך כי מוסיקה היא גם קצת חלון לנפש. את הספרים אימצה חמוטל, אבל ספר אחד אני לקחתי. בחירה כמעט אקראית. לקחתי איתי את "הנסיך הקטן". מאז הוא עומד על מדף הספרים, עד שלפני כמה שבועות עידיני בחר אותו כסיפור לפני השינה. במשך כמה ערבים התוודעתי לסיפור ומעבר לכך - לקשר הטרוויאלי של משהו שהיה שלך ואצלך, ופתאום מלווה אותי ערב ערב בשעת ההשכבה. הסיפור שבפנים התחבר אליך בהמון מקומות. הסופר אנטואן דה סנט-אכזיפרי, טייס בעצמו, שטס במלחמה ונהרג בהתרסקות, מביע בין





אברהם-אלברט (ברו) בן משה

נפל ביום ג' בחשון תשל"ד
29.10.1973

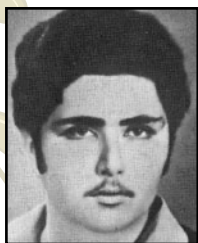
לנצח אחי

אברהם-אלברט (ברו) אחי אהובי

תמונות משפחתיות, רסיסי זיכרונות מחיינו בפרבר היוקרתי בקהיר ומהדירה הצנועה בבית ים לאחר העלייה לישראל: אמא, אבא ושמונה ילדים. שיגרה חמה ואוהבת. ארוחות ליל שבת, חגים ותפילות בבית הכנסת בניגון המיוחד. בחלוף השנים, אנו הילדים הרכים גדלנו והקמנו משפחות משל עצמנו. גם אתה ברו, האח הרביעי, בגרת, כשתכונותיך הנפלאות מלוות אותך. חרוץ, טוב לב, מכבד את כולם, אופטימי, אוהב ובעל חוש הומור. יחד עם סוניה הקמתם בית בישראל, ולא היה גבול לאושרכם כשנולדות הבנות. אהבת מאד את המדינה והצבא והרביית לשרת במילואים, תמיד בשמחה. התפוצצות המוקש הימי באגם המר, בחודש אוקטובר 1973, בעיצומה של מלחמת יום הכיפורים, הפכה ליום המר בחיינו, עת נאלצנו להיפרד ממך. חייל מילואים מצטיין בן 27, כשכל החיים לפניך. נותרנו - ההורים, רעייתך, בנותיך הפעוטות, אחיך, אחיותיך והמכרים - שבורי לב והלומי צער. כשנגדעו חיך תם ונגנז גם חלומך הגדול לפתח את כשרונך הענק בעבודות נגרות ואמנות עץ ולפתוח נגריה משלך. רבים זוכרים עד היום את הסוכות הנאות שהיית בונה לבקשת ילדי השכונה. היית ספורטאי מחונן, שחיין שהשתתף בתחרויות רבות ובצליחות הכנרת, ושחקן כדורגל בקבוצת מכבי יפו. לימים הצלחת להדביק גם אותי באהבת הכדורגל והקבוצה, והפכתי לשחקן פעיל בקבוצת הנוער שלה ולאוהד מושבע. קבוצת מכבי יפו מקדישה מדי שנה משחק ידידותי לזכרך, כשאנו תורמים את הגביע הנודד. היו לנו במשפחה גם אירועים משמחים: חתונות, הולדת נכדים, אירועי בר מצווה, אך דבר לא חזר לקדמותו. חיינו נטרפו כמו ספינה על פני גלים סוערים. כל אחד נשא את יגונו בדרך אחרת. ההורים הלכו ודעכו, מרוסקים מהצער. ניסינו לתמוך ולסייע בידם, אלא שהיינו מרוסקים בעצמנו, וכך מכורח הנסיבות נאלצנו ללמוד לחיות לצד הכאב והצער. אינני זקוק לימי זיכרון ומועדים כדי להתגעגע ולכאוב. לעיתים קרובות אני מהרהר בצער גדול על מה שהפסדת, על מה שהחמצת. מעגל חיים שלם. הבנות נישאו ויש להן ילדים. האבהות שלך הייתה כה קצרה אך איכותית מאד. היית אבא חם, משקיע, גאה ואוהב. אני בטוח שלו רק זכית, יכולת להמשיך ולהיות אבא וסבא נפלא. אתה הפסדת ואנחנו הפסדנו כל-כך. את בתך שרון/לאה אנו מחבקים באהבה רבה, ורואים בה בת שלנו לכל דבר. בכל פעם שאנו פוגשים את בנה-נכדך - מתן אל, בן ה-17, עלם חמודות, תלמיד בישיבה תיכונית קדם צבאית, ליבנו מחסיר פעימה. הוא גבוה, חסון, אתלט וכל-כך מזכיר אותך. יהי זכרך היקר צרור בצרור החיים. אחיך האוהב והמתגעגע תמיד.

אדיר בן משה
אח של אברהם - אלברט ז"ל





צדוק דבי

נפל ביום י"א בתשרי תשל"ט
12.10.1978

לקחת ממני את ילדותי, את הנפש השמחה שהייתה לי, לקחת אותי איתך, היית לי אח, אך גם חבר, ישנו יחד באותו חדר, רבנו יחד ותכננו קטעים על ההורים. יום שישי, אבא עושה קידוש, הכיסא שלך ריק ואבא מסתכל ובוכה, מסתכל ובוכה. אפילו פיסת חלה משאיר לך, אולי תחזור.

מה אני עושה עכשיו, ילד בן 17 לפני צבא, הפכתי מילד שובב של הורינו לשומר שלהם.

צדוק, סלח לי! לא בכיתי שנים, לא יכולתי, הייתי צריך להיות חזק בשביל ההורים, כך ציפו ממני. שכחתי את עצמי, שכחתי שלקחת איתך חלק ממני? אתה מבין, צדוק, שעכשיו אחרי 43 שנים אני בוכה?

אתה יודע, צדוק, כשהלכת, היית בן 21 אבל נשאת בגיל הזה, ואני התבגרתי, נשאתי לדליה ויש לנו שלושה ילדים מקסימים, מור שהתחתנה וילדה לנו נכד שלא זכית לראות, אוראל וליאל שהשתחררו מהצבא, ליאל אף שירתה כמש"קית נפגעים במחלקת נפגעים ואוראל מ"כ ביחידת חילוץ והצלה. אבל אין לי אותך, אין לי אח אמיתי.

לילדים שלי לעולם לא יהיה דוד, הם רואים את תמונתך אצל אמא. מכירים את ה"דוד שבתמונה". צדוק, איך לא תהיה לידי בחתונה של הילדים שלי? ...חסר לי כל השנים לדבר עמך ואני מדבר רק עליך. אולי תחזור צדוק ואפסיק להיות אח שכול? אולי תחזור צדוק...

אלי דבי

אח של צדוק ז"ל

מכתב לאחי

הייתי בן 17 כשזה קרה. שיחקתי במגרש המשחקים ונכנסתי למקלחת. אמא הייתה במטבח, מכינה מאכלי שבת, ואבא עדיין בעבודה. שמעתי צלצול בדלת, חשבתי שאבא חזר מהעבודה, הקשבתי

אמא פתחה את הדלת שמעתי זעקה: "מה קרה?"

נשארתי המום לשמע הזעקה מחשש שאולי קרה לאבא משהו. אמא החלה בזעקות ויללות, פתחתי את דלת המקלחת וראיתי עשרות אנשי צבא, שכנים וחברים.

יצאה לי צעקה "אמא" כששערות גופי מצטמררות. כשהבחנתי באבי ובכל ההמולה שהייתה בבית, הבנתי שאחי היחיד, צדוק, לא יחזור שוב. ניגשו אליי שכנים וביקשו שאתלבש ואצא. בעודי מתלבש, אני שומע את זעקות אמי: "צדוק, למה, למה? איפא אתה?"

"אני רוצה לנשק אותך"

"עמי, למה לקחת אותך, עמי?"

עמי הוא אחי של אמי שנפל בהיתקלות עם מחבלים ביריחו ב-1968.

אבא הוסיף מהצד: "זהו אילנה, אין לנו צדוק", צדוק הלך, גמרנו."

צדוק אחי, השארת אותי לבד עם אבא ואמא שמאד אהבו אותך.



משה שרף

נפל ביום ט"ו בסיון תשט"ז
25.05.1956

נזכור אותך תמיד

תמיד באביב – אנחנו נפגשים בגלעד הזיכרון שלך בלכיש. הסלע הפשוט כל-כך, אך העוצמתי המשתלב בנוף שהכרת. גלעד הזיכרונות מזה עשרות שנים, בדיוק במקום בו נעצר הטורקטור המיותר – בלעדך!

תמיד באביב – הטבע פורח בשלל צבעים, האוויר מתמלא נינוחות, הגבעות העגולות ירוקות עד קצה האופק, כמו מערסלות את שורות הכרמים, פרי יצירת האדם.

האנשים ה"משונים" האלה הם החלוצים של לכיש ואתה ביניהם, הם חלק מבריאת העולם החדש הזה, כמעט כנגד כל הסיכויים עם כל הסיכונים שארבו בדרך. היום הם סבים וסבתות ואתה נשארת בן 19.

תמיד באביב – כי באביב נולדת ובאביב נגדעו חיך ע"י מרצח אכזרי – איזה פרדוקס נורא....

ואתה, משה'לה, מחבר אותנו המשפחה שלך במקום המיוחד הזה, שבו פרחו חיך ופה מצאת את מקומך.

תמיד באביב – מסורת היא לנו, לכל "שבט" השרפים, להיפגש בלכיש עם ילדינו ונכדינו שכבר עברו את גילך ופורצים לעולם הגדול.

יוסיק – אתה מצאת דרך חווייתית וייחודית ביותר להזכיר את משה'לה אחיך ולהתחבר אליו דרך הסיפורים של חבריו מלכיש, לחבר אותנו באמצעות טיול מגבש, כאשר מסביבנו היקום מחבק ועוטף אותנו בהתחדשותו ובלבובו.

זוהי העונה היפה ביותר בשנה, והגשמים כמו באו לנחם ולשמר עוד רגע קט את הפריחות והיריחות, כמו גם את הזיכרון.

תמיד באביב – נספר ונזכור!

יעל שרף
גיסתו של משה ז"ל





שלמה (שלומי) ישי

נפל ביום כ"ד בתמוז תשס"ה
31.07.2005

נעליים גדולות

שלומי

אתם מכירים אותו כאלוף משנה ישי שלמה, קצין לוגיסטיקה פיקודי.
בשבילנו, הוא שלומי!
שלומי, אחינו הבכור, היקר והאהוב, בן בכור, עטרת ראשם של הורינו שיהיו בריאים.
כל ילדותינו הוא היה דמות לחיקוי ולהערצה, לתכנון מדויק ולהשגת מטרות שהציב לפניו.
ידע לתת מכל הלב, לכל הסובבים אותו. ותמיד לתת עצה נכונה וטובה.
ידע לאהוב ולהיות נאהב, עם החספוס שלו!
זו הייתה המיוחדות שלו. כמו סברס, מחוספס מבחוץ, עם לב רך ורחמן מבפנים.
והלב, הלב עדיין ממאן להאמין שהוא לא איתנו.
אנו בטוחים שגם אתם תלכו בדרכו ובמורשתו, וגם אנחנו נמשיך ללכת בדרכיו ולהתגעגע, בכל יום מחדש,
בכל שבת, בכל חג, בכל אירוע.
תודה רבה לכל העוסקים בהנצחת מורשתו ובהצבת ציוני דרך לפי דרכו.
אתם, הקצינים החדשים הנכנסים לנעליו.
בעבורנו, הנעליים ממש גדולות. אנו בטוחים שתוכלו למלא אותם כראוי.
שלומי שלנו, תהיה גאה בכולנו כאן למטה ותמשיך להנחות ולברך אותנו מבין העננים.
אוהבים אותך בכל יום ובכל רגע.
ומנסים בכל הכוח לקיים את צוואתך, שנתת לנו בדקותיך האחרונות....
"תמשיכו את החיים שלכם, תהיו חזקים ותשמרו על עצמכם"

אחי שלי,

אוהבת אותך עד עולם

אירית ישי סדן

אחותו של שלמה ישי ז"ל



שי דנור דדון

נפל ביום י' באלול תשס"ח
10.09.2008

עונות השנה

חלפה עוד שנה
ואתה ארבע עונות.
חלפה עוד שנה
ואתה רחוק מאתנו
חלפה עוד שנה
ואתה שוכב בגן עדן של גבורים.
חלפה עוד שנה ואתה אינך עמנו עוד
מיליוני כוכבים וכל צבעי הקשת
לא יצליחו ליציר את דמותך
עיניך הירקות עוד יאירו את חיינו
זרועות ידיך הענגות ינגנו
לצלילי הגיטרה כמו אז
רגליך היחפות ידרכו
ויצעדו בשבילי עפר ואבנים
עוד תצלל במי הנחלים הצוננים
שירטיבו את בגדיך.

מן עוד רגע לחיך שלך
תעצר אל תמהר
עוד תזרח השמש שתאיר פניך
עוד תביט מירקות עיניך
והחיך שדולק אחריך לכל מקום
חזור אלינו ילד שלי...

חלפה עוד שנה
ואתה ארבע עונות,
בשחר הבקר זורחת השמש
ומאירה לכלנו את היום
בשעות הערב מחשיכה את האור
בלילה הירח מלא
מסביבו מיליון כוכבים
שמאירים את החשך...
חלפה עוד שנה.
ואתה ארבע עונות

בקיץ השמש זורחת
חמה ומשזפת
בחרף עננים, רוחות,
קולות רעמים והבזק של ברקים.
ממטרים של גשמים.
בסתו שלכת עצים עירמים
מפזרים על האדמה
באביב שקדיה פורחת
ופריחה של ענפים על העצים
פרחים צבעוניים.
קרני השמש זוהרות על הפריחה היפה
הנחלים זורמים ומעלים קצף
של מים חיים שמשקים את האדמה,
ואת הירק שבנוף.

צביה שי דדון
אמא של ז"ל





צחי מלכה גרינברג

נפל ביום כ"ד בשבט תש"ס
31.01.2000



אברהם גרינברג

נפל ביום י"ב בתשרי תשל"ד
08.10.1973

שיר לאחי

אמי היפה רבת החסד
הגישה מנחות כל חייך
ולא ידעה, שאֱלֹהִים מבקש
רק מנחה אחת - את בנה - בכורה.

כי אחי היפה, הגבור, הנפלא -
יהיה לו - למנחה משלמת.
שחר תלמלים וחיוך צחר שנים,
טוב וחכם ונחמד - ויודע הכל.
ממש כמו בשירים.

ואז - בחטף - זה נגמר!
ועכשיו הוא ליד אֱלֹהִים.

ציפי אור גרינברג
אחות של אברהם גרינברג ז"ל
ודודה של צחי מלכה ז"ל



יגאל קלס

נפל ביום א' בחשון תש"ל
13.10.1969

צר לי עליך, אחי

איך אכתוב – "היה לי אח, ואיננו עוד"? לא! הוא היה, והוא הווה, הוא חי בליבי ובלב אוהבים...
עצובים הימים, והלילות אפופים חלומות ביעותים. האם חלום רע הוא זה? שנה שעברה. אכן ידעתי – ההולכים – לעולם לא ישובו.
לאמא קשה להבין מדוע קשה הכתיבה עליי, אך אתה הן תבין ללב אחותך. דאגתך, עדינותך ומסירותך היו מעבר לכל דוגמה. בודדים בזמננו נתברכו בתכונות כשלך...
קשה הכתיבה... היד רועדת, הלב נצבט, כאב חד פולח אותו. העין כמעין אוגרת את דמעותיה – נקטפת ואינך. ליבר הפתוח לסבלות הזולת, והס מלהזכיר רגשנות (כל כך לא גברי). כולך ער ורענן. החיים שפכו בך, עיניך, בלוריתך. החיוך על השפתיים, הצחוק המתגלגל ללא מעצור – הכול נדם!
כמה שמחתי ביום לידתך, אחי! "יש לי אח קטן" בישרתי לכל עובר ושב. דמי חג מוגדלים קיבלתי מסבתא לתרום לקופסה הכחולה, שתקנה ותגאל אדמה! ועתה בשבתנו "שבעה" קיבלנו מהקק"ל תעודת עצים שניטעו על שמך ביער הגיבורים.
בחגיגת הבר מצווה שלך אמרו – עילוי. קריאתך בתורה בניגון הטעמים – חוויה מרנינה הייתה בשבילי, אך יותר מכול אזכור את דברי האמת לרבי שלימד אותך, פרשת "תולדות" – פרשה ארוכה, והניגון מהדהד באוזניי – "וישב המלך על מושבו"... הכל קרן בבית הכנסת, קהל המתפללים התמוגג.
אח יחיד היה לי – יגאל! הגברים מספרים בשבחך, ידידים כותבים לזכרו ואני מבכה את מחסור טוב לבו ואת רוע מזלו.
אזכורך לנצח אחי – בגאון, בכבוד ובאהבה. אזכור דמותך, דרכך והליכותיך.
אזכור את שנותינו המשותפות, השמחות, ההצלחות והחוויות, אזכרם לעד ואזכרם עוד רבות רבות בחיי. אצילותך, נועם דרכיך, אהבתך למולדת ולעם יהוו את הדרך שבה אחנך את אורי הקט, המחכה לשובך ואת דור הקטן, המביט בתמונתך. יעבור זמן קצר עד אשר יבינו השניים כי יגאל, הדוד הקצין בחיל התותחנים, נלקח מאיתנו – ואנו שכלנו.

אהרונה קלס אתרן
אחותו של יגאל קלס ז"ל





דן ניסים

נפל ביום ג' באב תשל"א
25.07.1971

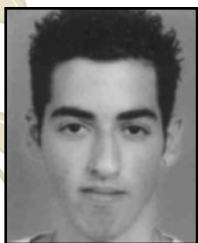
דני של הסיפורים והתמונות

יום שישי הגיע. ארוז, מוכן ונרגש יצאת סוף סוף הביתה לשישבת. אחרי שבועות ארוכים בסיירת חרוב שלך נכנסת לרכב שיסיע אותך לתחנה והנסיעה החלה. לפתע החלטת לחזור על עקבותיך, לחזור לשנייה לבסיס, כדי להחליף את המקלעון המסורבל לקלנצ'ניקוב מקוצר ונוח, שאיתו היה הרבה יותר נוח לנסוע בטרמפים. קפצת מהרכב שכבר יצא מהבסיס ורצת להחליף את הנשק. החברים ברכב חיכו לך שתחזור. נכנסת למבנה, החלפת את הנשק עם חבר שנשאר שבת ויצאת. בדרך החוצה תפס אותך סמל אבוטבול ופקד עליך לצאת למארב כי חייל אחד חסר. היית מורעל על הצבא. מסור, לוחם, לוקח הכול בקלות ומצחיק את כולם, אבל גם היית דתי ולכן התחננת בפניו שלא יאלץ אותך לצאת לנסיעה הזאת ולחלל שבת. "אף פעם לא נסעתי בשבת ואלוקים יעניש אותי על זה" אמרת בפחד. סמל אבוטבול ויתר ואתה יצאת הביתה בתחושת הקלה. הגעת הביתה לקול צהלותיהם של בני המשפחה שיצאו לקראתך, מקיפים אותך בנשיקות ובחיבוקים. כמה שהם חיכו לך! אורלי אחותך הקטנה רצה אליך ואתה הנפת אותה כהרגלך גבוה גבוה עד השמים כשהיא צוחקת בקול. אחיך ואחיותיך התנפלו עליך בגעגועים, וסבתא שלי, אמא שלך, פתחה לקראתך את דלת הכניסה בעיניים נוצצות, כשריח התבשילים ממלא אותך בחמימות הביתית הזאת שאליה כל כך התגעגעת. הכול היה מושלם. אבל לא. לא כך היה באמת. הלואי והיה. סמל אבוטבול לא באמת ויתר. הוא לא הקשיב. הוא הכריח אותך לצאת למארב על אף שהיית אמור בכלל להיות כבר רחוק מהבסיס, בתוך הרכב שייקח אותך הביתה. הסמל לא ויתר ופקד עליך לצאת לפעולה המבצעית. הסמל לא ויתר והכריח אותך לעלות על רכב אחר ולנסוע לסכנה, לנסוע לסוף שלך. בן 19 במותך. מאז עברו 50 שנה בדיוק. העיניים של סבתא עדיין נוצצות, אבל מדמעות של כאב שלא יעלים לעולם, בידיים של אורלי עדיין חסר החיבוק שלך, האחים והאחיות שלך יחכו לך לנצח, ואני אתהה כל חיי איך הכול היה נראה לו היית נשאר עם המקלעון.

אוהבת אותך, דוד דני, בסיפורים, בתמונות ועמוק בדי. אן. איי.

רוית סהר

אחיינית של דני ז"ל



רועי טל

נפל ביום כ"ד בניסן תשס"ב
05.04.2002

סיפורו של רועי

כאשר נשאל רועי: "רועי... לאן אתה הולך...?" הוא נהג להשיב: "רועי הולך הולך..." בטבעיות ובתמימות, רוצה לומר - לאן? זו אינה השאלה, הדרך זו מהות התשובה.

סיפורו של רועי שלנו הוא סיפור של בחור בעל נפש תמימה אך החלטי ואיתן, גבה קומה, מלא שמחת חיים, מלא התפעלות ואוהב, בעל חיוך שכובש כל לב.

סיפורו של רועי הוא סיפור של אהבה וחברות, על תעוזה וביישנות, על ארעיות והמשכיות, על אהבת החיים ועל פרידה פיזית מרה ועצובה. כמו גל שמתנפץ וחוזר אל הים, כך גם רועי ערב אחד נעלם, אך ממשיך לחיות בליבם של כל כך הרבה אנשים, כי בסיפור נפילתו אנשים לא ישכחו מה גרם להם להרגיש "כקשר מג"ד הודעת לחבריו את הדרך במחיר חייו".

כן, רועי שלנו, חולף לו הזמן ועשרים אביבים מאז חלפו מהעולם, האדמה והשמים נשארים כאן לעולם, והזמן הזה הוא הקשה והנורא מכולם.

לכן בליבנו שמורה לך דירה, ובדירה זיכרונות וגעגועים אין סוף ופינה שבה זולגות הדמעות והן לא מתייבשות והן זורמות כנהר המתגבר. החיים שלנו סוערים כמו דהירה במעלה מדרון עם סבל יומיומי, בכל יום מאז שאתה לא עמנו.

אוהבים ומתגעגעים.

עמי ומזל טל
הורים של רועי ז"ל





סמיר אסעד

נפל ביום ד' בתשרי תשנ"ב
12.09.1991

שבוי בלבנון

קרוב ל-40 שנה מאז מלחמת לבנון הראשונה, חיינו השתנו ולא לטובה. האח הצנוע והביישן, החביב והרקדן, עם החיוך הבלתי נשכח ושובר הלבבות חזר לבסיסו ללא שוב. "נפל בשבי", נאמר, הלב נחמץ, מתכווץ ומחסיר פעימות. המחשבות והגעגועים מקבלים צורה אחרת ממה שאנחנו רגילים במתת מאלוהינו. הם הופכים לקרירים ומשתקפים בכל מה שנביט וניגע, בכל טעימות החיים ובכל מצב נתון. אין חום ואין משענת. ההסתכלות על החיים גם היא משתנה - מהסתכלות על "מה שיש" ל"למה זה קורה?". שאלות רבות ואין תשובות, למנוחה ולקצת אוויר לשאוף במלוא ריאותיך. קשה עד בלתי אפשרי לתאר מצב של שבוי. הרבה נכתב ועוד ייכתב ולכל אחד תהיה תמיד עוד זווית אחרת. סמיר ז"ל היה בשבי קרוב לתשע שנים. נרצח על ידי ארגון טרור בדם קר. גופתו, או יותר נכון עצמותיו, הובאו לקבורה בכפרי בית ג'אן, בעקבות עסקת חילופין על ידי ממשלת ישראל. לא הסכמנו להרבה דברים וניסינו לקבוע נוסחה בתודעה, שלא קיבלה הרבה פרסומים, מאחר שלא רצינו בכך ומתוך אחריות כבדה לעתיד לבוא בדורנו בארצנו. לכתו של סמיר השאירה חור שחור בתוך המשפחה. כולנו רצינו ללטף, לחבק, אבל מוצאים מעט נחמה כשמשוחחים איתו, עם הנשמה שלו, ונוגעים בו ומביטים בו. רק חיבוק או קריצת עין חד-פעמית תספיק כדי למלא אותנו עד סוף ימינו. גם היום סמיר חסר ותמיד יחסר. מתישהו ניפגש ועוד איך ניפגש. אחי, אתה אולי לא לידי, אך תמיד אצלי בלב. נוח על משכבך בשלום ושמור עלינו מלמעלה.

מוניר (אסעד) חמוד
אח של סמיר ז"ל



ארז נאמן

נפל ביום ה' בחשון תשמ"ד

12.10.1983

שכול של סתיו

אַרְז,

יחד עם עלי השלכת, בסתו -

נָשֵׁר.

אֶת עֲלֵי הַשְּׁלֶכֶת

שָׁעַל הַמִּדְרָכוֹת הַתְּגִלְגָּלוֹ -

קִלְטוּ.

בְּמֶרֶץ-נֶפֶשִׁי הַשְּׁתִּלְבּוּ.

מֵאֵז -

עֲלֵי הַשְּׁלֶכֶת בְּתוֹכִי מְרַשְׁרָשִׁים.

בְּתוֹךְ תוֹכִי מִתְּגִלְגָּלִים.

אֶת יְגוֹנִי, כִּי רַב הוּא, מְרַפְּדִים,

אֶת כְּמִיּהָתִי מְלִיִּים מְטַפְּחִים.

מַעֲיִן שְׁכָרוֹן-חֹשִׁים,

שֶׁל שְׁלֶכֶת-שְׁכוֹל.

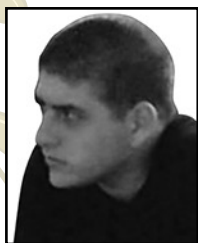
וְאֲנִי לְעֲלֵי הַשְּׁלֶכֶת מְשַׁעֲבֵד.

בְּנֵי לִוְיָהֶם לִי.

יצחק נאמן ז"ל

אבא של ארז ז"ל





שחר רוזנברג

נפל ביום כ"ח בשבט תשנ"ז
04.02.1997

עשרים וחמש שנים לאסון המסוקים ולשחר שלנו

עומדים כאן מול כולכם, אנו המשפחה המורחבת, ילדים ונכדים, אף פעם לא לבד. בכל שנה אתם באים, חברים מהגן, מהשכונה, מבית הספר, מהשירות הצבאי. כאן פסקה לה שירת חייו של שחר והוא לא אוסף יותר חברים, שחר איננו! מגיעים גם ידידים, בני משפחה, טפיחות על שכם, וכולנו מנסים להסתיר את העצב והגעגועים שמלווים אותנו מאז ולתמיד.

שחר שלנו, השומע אתה קולנו? זאת למרות הרוח כאן בגבעה, שיש לה מנהג בכל אזכרה לשרוק ולהשרות מעין אווירה קדושה משהו. ואף שחלפה לה רבע מאה, עיני רבים שואלות באלם, "שחר אתה כאן, מתחת לאבן והכרית הצה"לית, שנותרה כמות שהיא 25 שנים?" כאן, בחלקה הצבאית בנס ציונה, טמונים רבים וטובים, ששירטטו את קווי המתאר של מדינת ישראל, על כל הקרבות, המלחמות והאסונות שליוו ומלווים את עם ישראל עשרות בשנים, ואותנו 25 שנים שהם רבע מאה.

כמידי יום שיש, אמא ואני פוקדים את מקום מנוחתך האחרון. אמא מחליפה פרחים ואני אחראי על הנרות, אחד לשחר ניסני הגדול, כפי שהבטחנו להוריו, שאינם עוד עימנו, ושניים בעבורך חייל שלנו. ניצבים מול לוח השיש במעין חוסר אונים, מנקים כל מיני עלים בלתי נראים, כמעט ולא מדברים, רק הרהורים חולפים בראש, ואתה ממשיך לשתוק, טמון כאן מולנו במרומי הגבעה הנישאה.

נכון הוא שכדי לזכור ולהיזכר אין אנו צריכים להגיע אל חלקת האלוהים הקטנה, שעם הזמן הפכה לגדולה. בכל פינה וזווית של היקום אתה נמצא, עם בוקר וגם עם רדת החשיכה, במעוף הציפורים, כמו בשיח של הנכדים שלא הכירו אותך. ילד שבגר וצמח לגבר.

שיניתי מעט מדברי ביאליק: "הִיָּה לִנּוּ בֵן וְאֵח – וְרָאוּ: אֵינֶנּוּ עוֹד". אמא ואני מנסים להמשיך בחיים. תמיד האמנו בקדושת החיים, בלי לשכוח, לזכור ולהזכיר את הנופלים.

לפני זמן כתבתי: "כשגובר עליי הגעגע, אני נוהג להתעטף בחולצת הטיישרט הירוקה שלך, עליה מודפס "צוות ישי", ששרדה רבע מאה שנה. כן, יקר שלנו, 25 שנים לאסון המסוקים ולנפילתך עם עוד 72 לוחמים.

היה שלום צעיר ילדנו ומסור חיבוקים לכל המלאכים...

אריה רוזנברג
אבא של שחר ז"ל



אברהם-גבריאל (אבי) מור

נפל ביום ל' בתשרי תשע"ד
04.10.2013

ילד שלי

וברגישות, אתה חסון ויפה, אני חוששת וזקנה... אתה לוקח את כף ידי המחורצת בזהירות ובהערצה, אני מחזירה לך חיוך וכל גופי רועד מהתרגשות וזועקת לעברך: "אבי זו אני, אמא!"
רגליך החזקות והחסונות רועדות, אתה נופל על ברכיי וטומן את ראשך קרוב לליבי, מחבק את גופי הרועד ואני מבטיחה שלא ניפרד יותר לעולם וסוף סוף תבוא מנוחה לנפשי השסועה.
אנחנו קושרים את נפשנו בנפשך בעבותות של אהבה וגעגועים אינסופיים, אהבתנו הנצחית חוצה את מרחבי הרקיע ותמשיך ללוות את מסעות חיינו בכל אשר נפנה.
ילד שלי, תודה על כל היופי והאהבה שהבאת לעולמנו.
אתה תמיד, כל הזמן, לעד עימנו.
געגועי אליך לא יפוגו עד אחרון ימי.

רבקה מור

אמא של אברהם (אבי) גבריאל מור ז"ל

אבי כתב שבוע לפני נפילתו:

"לפעמים שאני חושב לעצמי על העולם ובני האדם, אני מדמיון לי דמות של אדם עם ראש של פרח, ידיים בצורת לב ורגליים כשורשים. שתמיד נסתכל על כל אחד ואחד בצורה יפה, שכל נגיעה תהיה באהבה ולא בשנאה ושכולנו צמח יחד אחד מהשורשים של השני כאחד"

עולמי היה יצירת מופת בתבנית גן-עדן, חבקתי חזק את יצירות הבריאה המופלאות שנוצרו בתוכי.
כשבניתי משפחה, כבמטה קסם נשאבו ילדיי עם לידתם לתוך ליבי. כל אחד מהם קיבל חדר בבית האהבה שאותו בניתי בליבי. כל כך הרבה מקום היה לכולם. הייתי נעה בין החדרים ומחלקת את ליבי בין אהוביי ואהוביי.
ילד שלי, ביום שנלקחת ממני, ברגע אחד קרס כל הבית שבניתי. הסתלקותך הפיזית מחיי מילאה את חדרך בכאב ובגעגוע.
כיצד אספוד לך בני, מה אומר שהיית לנו? הן היית הכול...
כמה דלה ומרוקנת נפשי בלעדיך.
עם השנים יחד עמך, יחד עם נשמתך הטהורה, הצלחתי לבנות מחדש בזהירות וברגישות את חדרי ליבי. למדתי לטפח, לחבק ולאהוב את היקרים לליבי בכל החדרים. אך חדרך ילד שלי הוא חדר מיוחד, חדר אשר יש בו פינות רבות, מוארות וחשוכות.
פינות של כאב והחמצה, זיכרון וגעגוע אינסופי – כולם מלאים בהמון אהבה.
בחדרך לא שמתי דלת, השארתי אותו פתוח, פתוח לי ולך, פתוח לעולם כולו.
וכך קרה הקסם הנפלא שדרך ליבי חודרים כל אוהבין וגם אלו שלא הכירו אותך, להתענג ולהתבשר מאישיותך הקורנת והמאירה.
הזמן ממשיך במרוצתו קדימה, חותר ללא לאות, לאן, אינני יודעת, אולי לרגע שאתבקש להגיע לישיבה של מעלה למפגש מחודש עם בני אהובי.
ואז אבי, אני ואתה זה מול זה נבוכים ומתרגשים, המבטים שלנו מצטלבים. אתה ניגש אלי בזהירות





דוד כהן

נפל ביום כ' בסיון תשמ"ב
11.06.1982

פינוי סיני וחבל ימית

"19 יום לפינוי הסופי של סיני וחבל ימית, היו אלה 19 יום של דאגה, מחשבה ולבטים אצל דוד, הוא היה עם אלה שהיו צריכים לפנות את ימית ולמסרה למצרים בהתאם להסכם השלום שנחתם "בקמפ דויד". דוד ידע שכמפקד שקיבל פקודה היה עליו לבצע אותה, ואכן הוא בצע אותה בתקיפות ובמסירות ללא התחשבות בשאר האלמנטים העלולים להפריע בביצוע המשימה. בשבת שלפני הפינוי שוחחנו בנושא הפינוי, דוד לא גילה לנו את השקפתו האישית אלא סיפר מהצד של מפקד שעליו לבצע משימה, לאחר מותו נמצא קובץ שירים ובו כמה שירים על פינוי ימית, כמו כן נמצאו תמונות בהן הוא מצולם ליד שלט גדול ובו חרוט "התנועה לעצירת הנסיגה"

יצחק כהן

אח של דודו כהן ז"ל



השיר נכתב ע"י דודו לפני נפילתו



שמעיה-אביחי דנוך

נפל ביום כ"ה בתמוז תשנ"ד
04.07.1994

עוד רגע אחי

עוד רגע אחי, ואנחנו נצנח
מסר עלפון וגעגוע.
לא ירגיעונו שום אות של כבוד
לא סמל "עורב" או סכת "לבנון".
לא חבוק של נשיא, לא טפיחת הקצינה או צ'פחת הקצין
השבר נותר - בלב תקוע ספין.
... נשאר טעמך מתוק ומפתיע
חיך אחי - דמעות מעיני מבליח

עוד רגע אחי ואנחנו נצנח -
רגעי הוד, נשימות באויר הצלול
המנתק מרפש ומכרות המחלקת.
תחת מטריית המצנח
הקשר נחוש ומהדק

עוד רגע אחי ויפתח המצנח -
אנחנו נרבה כאן חסד
נפגין שלום, תמיכה וחבוק
אחות משפחה ודבוק.
ואתה מלמעלה תסמן לנו V
ובעיניך, אחי, אהובי
תישר את מדרונות לבי הנאנח
משכול, מגלות, מחרבן.
פתח נא שערי כסא הכבוד,
להשיב למקדש - הקרבן.

אריאלה ידידה ברגהש
אחות של שמעיה-אביחי דנוך ז"ל





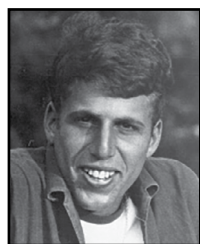
הדס בקצה הלילה גלי מיר-תיבון

חיל השדה של ארגון ההגנה, וכן לוחם בבריגאדה היהודית. נמנה עם ראשי המוסד לעליה ב' ובפעילות ההפעלה הבלתי לגאלית בעת בריחת ניצולי השואה מאירופה.

בנגיעה אישית, עליתי לארץ כשהבריטים עדיין שלטו כאן. על האוניה "האומות המאוחדות" שהייתה כקליפת אגוז בים. יצאה מאיטליה, כבלתי לגאלית והעמיסה עימה 560 עולים. נחתנו וירדנו בחופה של נהריה, בליל ה-31 בדצמבר 1947, כשהאנגלים שיכורים מיין.

אפריל 1948. מוצרי נורה ממארב ליד הכפר "דיר איוב" ונהרג במקום. אלמנתו רחל, המשיכה את דרכו כאלחוטאית בפלמ"ח.

רחל, בחרה בחיים, התחתנה בשנית ובנתה משפחה חדשה בקיבוץ חצור-אשדוד. במלחמת יום הכיפורים, שיכלה את אחד מבניה יואש סטרנין.



יואש סטרנין ז"ל

נפל ביום י"א תשרי תשל"ב
7.10.1973

שני בחורים נלחמים על ליבה של הדס. בו זמנית, שני עמים נלחמים על הארץ והאדמה. הדס, שברחה מציפורני הנאצים ומאימת השואה, עולה לארץ כדי להשתלב בה. אך בזחל"ם התקוע חולף לו הזמן ועימו התקווה, שמישהו מהשניים יחלץ אותה.

כשהגעתי בקריאת הספר לעמוד האחרון הרגשתי, שהקשרית שנלכדה בזחל"ם חדרה לתוך נפשי.

הבנתי על מה הסיפור מתבסס ומה יהיה סופו. רותם בני שלי, נהרג בתאונת אימונים בהתהפך עליו הנגמ"ש בעת תרגיל חטיבת שריון 401.

לאורך כל הספר הבנתי שהסופרת כותבת על הדס, אבל מספרת לנו, המשפחות, לא רק עליה, אלא גם על אירועים שמדינת ישראל חוותה בטרם הקמתה. היו אירועים רבים, שרצו להדחיק, לא להתמודד ולא לחשוב עליהם, כי הכאב, תחושת האשמה והעלבון מסבים לנו מפח נפש.

הדס נערה צעירה, לוחמת פלמ"ח, נשארה אחרונה מהכוח שלה שהושמד בקרב השני על כיבוש לטרון. היא ביקשה עזרה נואשת בקשר. האם מישהו שמע אותה?

מיר-תיבון פותחת את הספר בתיאור הקרב האחרון ובקריאות לעזרה של הדס. בספר מתוארים כמה צירי לוחמה אך כולם מתנקזים בקריאה שלה לעזרה שלא באה משום מקום. זה שאף אחד לא שמע, מצמררת ומקפיאה אותי במקומי.

יכולתי לעצור כאן את הכתיבה, ואתם הקוראים הייתם מבינים בוודאי את מהות הסיפור. אך בכול זאת רציתי לגעת בשלושת הצעירים שלכל אחד מהם חלומות משלו, והמלחמה הזאת טרפה להם את הקלפים ואת החלומות.

בספר יש עוד עלילת משנה אישית, שאני מתייחס אליה. הסופרת, מציגה דמות בשם מכבי מוצרי. איש הגנה והפלמ"ח, לוחם בפלוגות השדה, מפקד



אופטימיות

המהפכה הצבעונית



צחי איטח ז"ל

נפל ביום ה' באדר א' תש"ס
11.02.2000

את כל הציורים המופיעים בחוברת ציירה יפית איטח. יפית, בת 63 נשואה לאריה. אמה ל-4 צחי, אתיקה, עמוס וליהי. סבתא ל-8 נכדים מדהימים. את דרכה בעולם המכחול והצבע התחילה בשנה השנייה לאחר נפילתו של צחי שלה בשנת 2001 ומאז לא הפסיקה לצייר. הציורים שלה אינטואטיביים מלאי צבעוניות וחיות בניגוד לצבע השחור של השכול. הציור הוא סוג של שחרור ומעין פסיכולוג שלה. שם היא מרשה לעצמה לבטא את רגשותיה, באופן הכי עוצמתי ונקי שיש בלי לתת לעצמה ציונים. הציור עבורה הוא אחד העוגנים שאימצה בחייה כדי להשאר שפויה בתוך ים הכאב שאין לו סוף. עם כל הצער, היא ומשפחתה בחרו בחיים. בחרו לחיות בשמחה את העולם הקודר, מהיום הארור בו נפל בנם. עם כל הצער והכאב, החיים הם יפים ויש עדיין בשביל מה לחיות.

המערכת

תחילה בוכים /
אברהם חלפי (1958)

תחלה בוכים.
אטר־כף הבכי מתאבן.
אטר־כף זוכרים דָּבָר אֶחָד וְיָחִיד:
אֶת גְּפִילַת הַבֶּן.

ואין אומרים דָּבָר.
או מדברים על גֶּשֶׁם ועל מה־נִשְׁמָע.
ועל משהו עוד. ועוד על משהו.
וקאָזן בין כה לא תִשְׁמָע.

ושותקים.
וקמים מן הכסא. ויושבים. וקמים. ושוב.
ויוצעים דָּבָר אֶחָד וְיָחִיד:
לא ישוב.

